

Instytut Rozwoju Gospodarczego

**SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA
W WARSZAWIE**

Konrad Walczyk
Piotr Szajner

**KONIUNKTURA W ROLNICTWIE
IV kwartał 2016**

ISSN 2392-3741

Badanie okresowe nr 113

BADANIA KONIUNKTURY GOSPODARCZEJ INSTYTUTU ROZWOJU GOSPODARCZEGO SGH

Rada Programowa:

Elżbieta Adamowicz (przewodnicząca), Joanna Klimkowska (sekretarz), Andrzej Kowalski,
Marco Malgarini, Gernot Nerb, Ataman Ozyildirim, Janusz Stacewicz, István János Tóth

Komitety Redakcyjny i adres Redakcji:

Konrad Walczyk (Redaktor Naczelny)
Piotr Szajner
Anna Jacygrad

02-513 Warszawa, ul. Madalińskiego 6/8
www.sgh.waw.pl/irg

Wydawnictwo:

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
02-554 Warszawa, al. Niepodległości 162

*Opracowanie powstało w wyniku wspólnych badań Instytutu Rozwoju Gospodarczego SGH
z Instytutem Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB*

Wersja elektroniczna czasopisma jest wersją pierwotną

Publikacja została zrecenzowana zgodnie z wytycznymi MNiSW

©Copyright by Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2016
Wszelkie prawa zastrzeżone. All rights reserved.

ISSN 2392-3741

SPIS TREŚCI

I.	OMÓWIENIE WYNIKÓW BADANIA.....	4
II.	WYNIKI SZCZEGÓŁOWE	6
	1) Wskaźnik koniunktury	6
	2) Nastroje gospodarstw rolnych	9
	3) Przychody pieniężne.....	12
	4) Oszczędności	15
	5) Zadłużenie	18
	6) Zakupy nawozów mineralnych	21
	7) Zakupy pasz treściwych.....	24
	8) Zakupy środków ochrony roślin.....	27
	9) Inwestycje w maszyny i urządzenia.....	30
	10) Inwestycje w budynki i budowle	33
	11) Dostępność kredytów preferencyjnych	36
	12) Zamiar wzięcia kredytu	39
	13) Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego	42
	14) Zaciągnięcie kredytu rynkowego	45
	15) Skutki anomalii pogodowych	48
III.	SUMMARY	50

I. OMÓWIENIE WYNIKÓW BADANIA¹

1. W październiku 2016 r. koniunktura w polskim rolnictwie poprawiła się, po raz trzeci z rzędu. Wartość wskaźnika koniunktury IRG SGH (IRGAGR) wzrosła o 1,1 punktu, z poziomu -7,0 pkt. do -5,9 pkt. Poprawa koniunktury jest skutkiem wzrostu przychodów pieniężnych gospodarstw rolnych – wartość wskaźnika wyrównanych przychodów pieniężnych zwiększyła się o 2,3 punktu, z poziomu -10,1 pkt. do -7,8 pkt. Wartość wskaźnika zaufania, drugiej składowej IRGAGR, obniżyła się o 1,4 punktu, z poziomu -0,8 pkt. do -2,2 pkt. Wzrost przychodów pieniężnych w IV kwartale roku nie jest czymś typowym. Dotąd obserwowaliśmy go wyłącznie w okresach nasilonej działalności rolniczej. Jest konsekwencją obserwowanego od kilku miesięcy wzrostu cen na rynkach produktów rolnych oraz dobrych zbiorów w produkcji roślinnej i wzrostu produkcji zwierzęcej. Wzrost przychodów przełożył się na poprawę sytuacji finansowej gospodarstw – ich zadłużenie zmniejszyło się i zwiększyła się zdolność do oszczędzania. Zmiany te okazały się na tyle silne, iż przesądziły o odwróceniu się spadkowej tendencji, która trwała ponad dwa lata – wartości wskaźnika koniunktury i jego składowych są wyższe niż przed rokiem, o odpowiednio: 4,9, 5,9 i 2,7 pkt. Rolnicy przewidują jednak, że w przyszłym kwartale ich przychody pieniężne znacznie się obniżą. Te pesymistyczne prognozy ujawniają się we wspomnianym spadku wartości wskaźnika zaufania. Nadciąga sezonowe spowolnienie aktywności rolniczej – maleją zakupy obrotowych środków produkcji, a rolnicy odraczają wydatki inwestycyjne.

2. Zmiany wartości wskaźnika koniunktury były zróżnicowane między badanymi grupami gospodarstw rolnych. Największe wzrosty zanotowano w gospodarstwach o powierzchni 7-15 ha (o 3,6 pkt.), położonych w makroregionie środkowozachodnim (o 4,9 pkt.), zajmujących się chowem i hodowlą zwierząt (o 9,2 pkt.), prowadzonych przez rolników w wieku 46-60 lat (o 5,1 pkt.) i z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym (o 3,1 pkt.). Największe spadki wartości wskaźnika koniunktury odnotowano w gospodarstwach położonych w makroregionie zachodnim (o 4,5 pkt.), zajmujących się uprawą roślin wieloletnich (o 9,2 pkt.), prowadzonych przez osoby młode, do 30 roku życia (o 6,4 pkt.), z wykształceniem wyższym (o 1,9 pkt.).

3. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o wielkość przychodów pieniężnych wzrosła trzeci kwartał z rzędu i jest dodatnia po raz pierwszy od trzech lat; wynosi +1,0 pkt. Powodem wzrostu przychodów pieniężnych były wyższe ceny skupu (mleka, trzody chlewnej oraz niektórych zbóż), a także większy wolumen skupu. Czynnikiem stymulującym wzrost krajowych cen w skupie była poprawa koniunktury na rynku światowym. O wzroście przychodów informują przede wszystkim gospodarstwa zajmujące się uprawą roślin innych niż wieloletnie i te, które są zazwyczaj bardziej efektywne – wielkoobszarowe, prowadzone przez rolników młodych i z wykształceniem wyższym.

4. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o oszczędności gospodarstw rolnych również zwiększyła się, o 8,4 pkt. do poziomu -23,8 pkt. Wzrost w skali roku wyniósł 3,1 pkt. Kwartalne wzrosty wartości salda zanotowano w większości badanych grup gospodarstw rolnych, z wyjątkiem położonych w makroregionach środkowozachodnim i południowym oraz gospodarstw zajmujących się uprawą roślin wieloletnich, rozmnażaniem roślin i chowem/hodowlą zwierząt. Największy wzrost wartości salda zanotowano w gospodarstwach dużych, o powierzchni powyżej 50 ha (o 27,8 pkt.), położonych w makroregionie północnym (o 23,9 pkt.), zajmujących się uprawą roślin innych niż wieloletnie (o 19,7 pkt.), prowadzonych przez osoby w wieku 46-60 lat (o 12,8 pkt.), z wykształceniem podstawowym (o 10,9 pkt.). Rolnicy przewidują pogorszenie się stanu ich oszczędności w następnym kwartale.

¹ Szczegółowy opis metod badawczych i wzory kwestionariuszy zamieszczono na stronie internetowej IRG SGH: http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KAE/struktura/IRG/koniunktura/Documents/metoda_badawcza.pdf.

5. Wzrost przychodów pociągnął za sobą spadek zadłużenia gospodarstw rolnych. Wartość salda odpowiedzi na to pytanie jest niższa niż przed kwartałem o 3,5 punktu (w przypadku tego pytania spadek wartości salda oznacza poprawę sytuacji) i wynosi -37,6 pkt. Spadek zadłużenia odnotowano w niemal wszystkich badanych grupach gospodarstw rolnych, z wyjątkiem położonych w makroregionach środkowozachodnim i południowym oraz zajmujących się uprawą roślin. Rolnicy spodziewają się dalszej poprawy stanu ich zadłużenia w kolejnym kwartale.

6. Maleją wydatki na zakup obrotowych środków produkcji rolnej. Wartości sald odpowiedzi na pytania o wielkość zakupów nawozów mineralnych, pasz treściwych i środków ochrony roślin obniżyły się o, odpowiednio: 3,6, 5,5 i 11,0 pkt. Zmniejszenie zakupów ma charakter sezonowy. W porównaniu z październikiem 2015 r. wyższe są wartości sald wydatków na obrotowe środki produkcji roślinnej (w przypadku nawozów mineralnych o 4,1 pkt., a środków ochrony roślin o 3,5 pkt.), co jest wyrazem obserwowanej od kilku kwartałów tendencji do przestawiania się gospodarstw rolnych z produkcji zwierzęcej na roślinną.

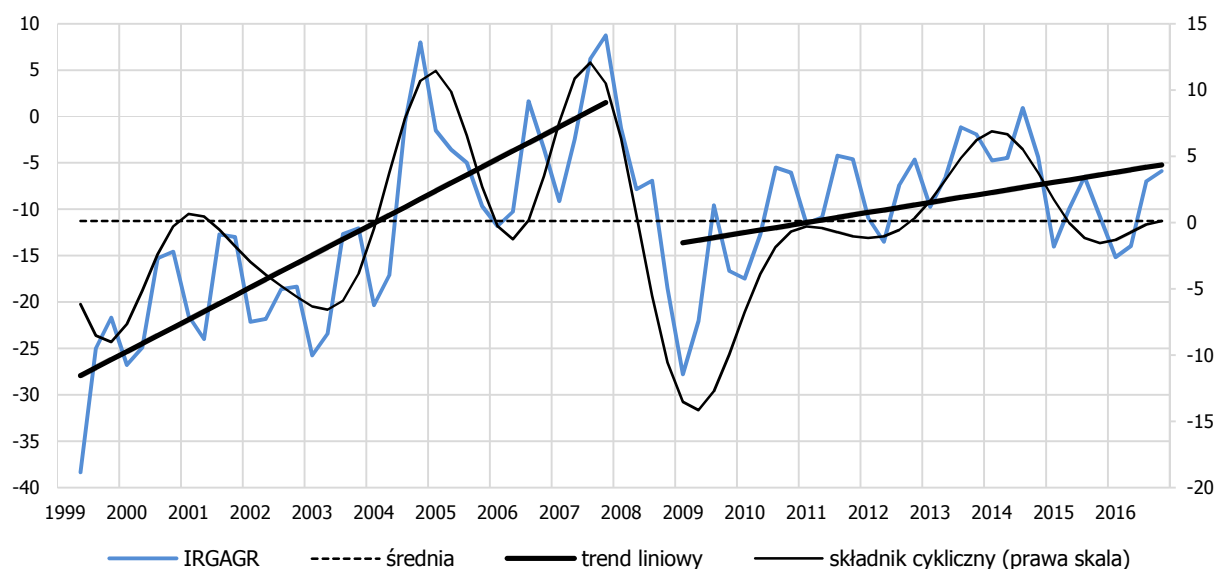
7. Po jednorazowym odbiciu w III kwartale br. ponownie notujemy spadek nakładów inwestycyjnych. Odsetek gospodarstw, które poniosły lub zamierzają ponieść wydatki na zakup na maszyn i urządzeń rolniczych, zmniejszył się o 1,5 pkt. proc., zaś o 0,1 punktu procentowego obniżył się odsetek gospodarstw, które dokonały lub planują dokonać inwestycji w budynki i budowle. Spadek inwestycji obserwujemy w przeważającej części badanych gospodarstw rolnych. Wyjątek stanowią rolnicy młodzi (przed 30 rokiem życia), którzy zwiększyli inwestycje w maszyny i urządzenia o 7,6 pkt. proc., oraz gospodarstwa zajmujące się uprawą roślin wieloletnich i rozmnażaniem roślin; ich nakłady na budynki i budowle wzrosły o, odpowiednio: 7,8 i 13,5 pkt. proc.

8. Wzrost przychodów zachęcił rolników do zwiększenia stopnia finansowania produkcji z kredytu. Odsetek gospodarstw rolnych, które zaciągnęły kredyt preferencyjny, wzrósł o 2,6 pkt. proc., a na warunkach rynkowych o 1,6 pkt. proc. Spodziewany spadek przychodów w przyszłym kwartale odbija się na skłonności do zaciągania nowych zobowiązań – zamiar wzięcia kredytu deklaruje o 0,4 pkt. proc. mniej gospodarstw rolnych niż przed kwartałem. Ponownie spadła dostępność kredytów preferencyjnych (o 1,1 pkt. proc.).

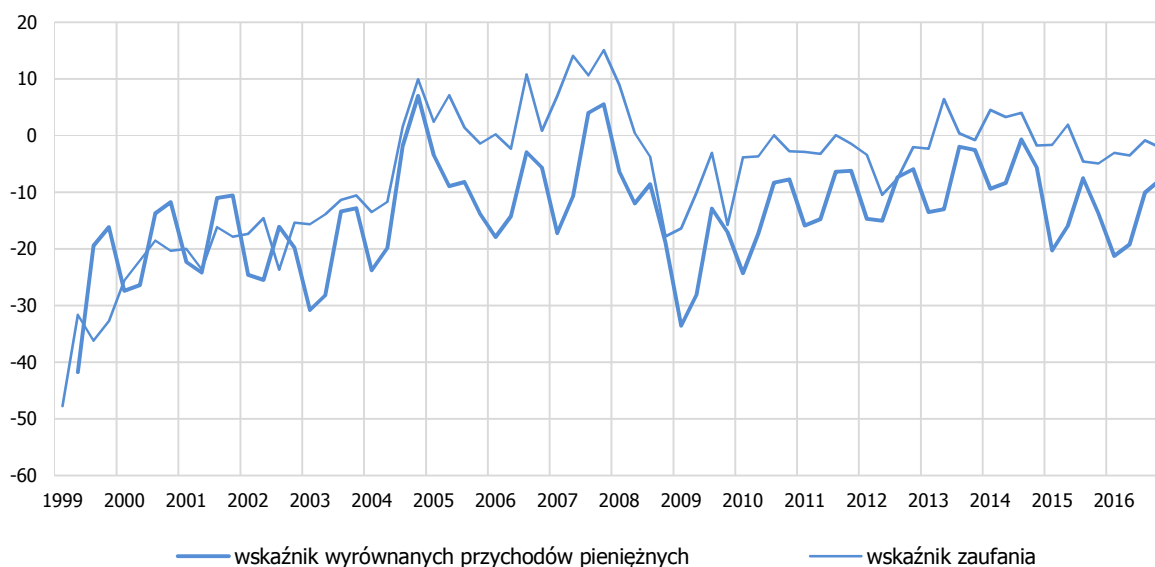
9. Warunki pogodowe w roku 2016 bardziej sprzyjały produkcji rolnej niż w 2015 r. Mimo to aż 69,3 % ankietowanych gospodarstw rolnych uznało skutki anomalii pogodowych za dotkliwe lub niekorzystne, a ledwie 5,8 % za nieodczuwalne. W historii badania przez Instytut koniunktury w rolnictwie tylko rok 2015 był pod tym względem gorszy.

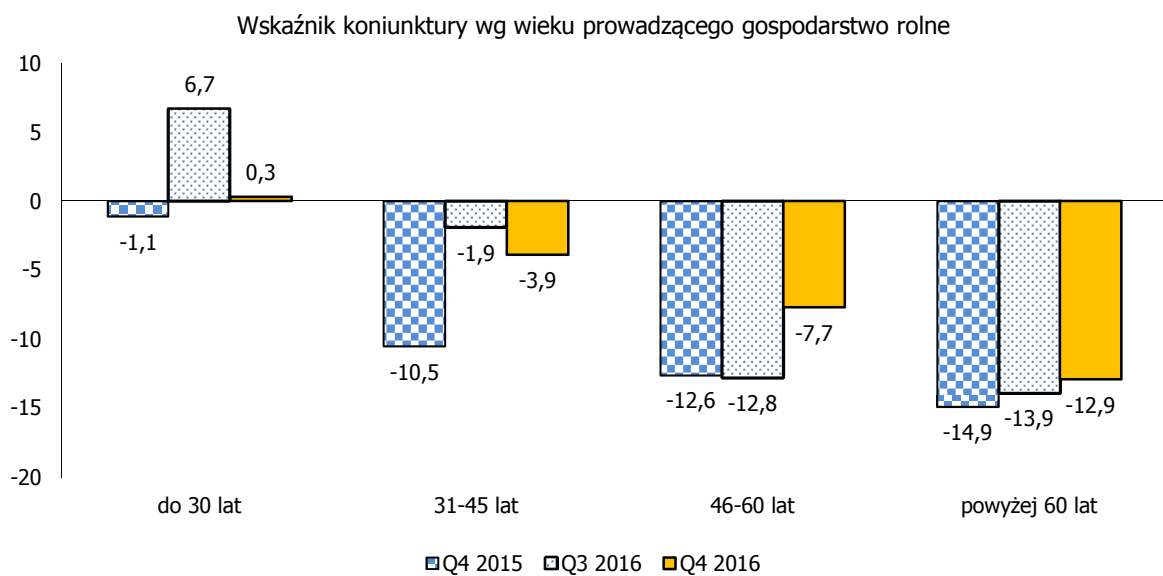
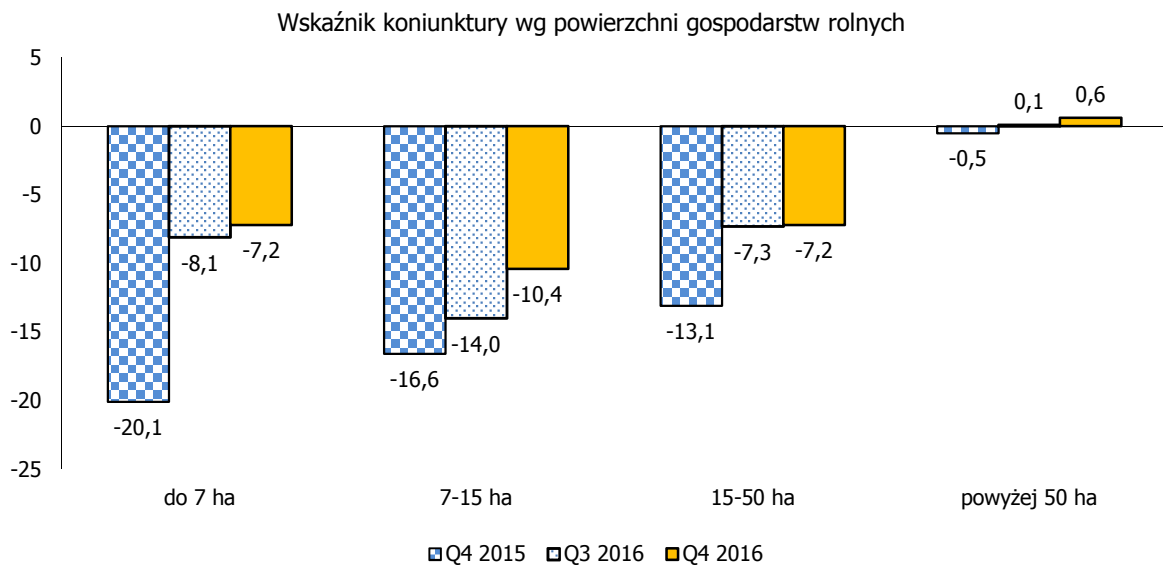
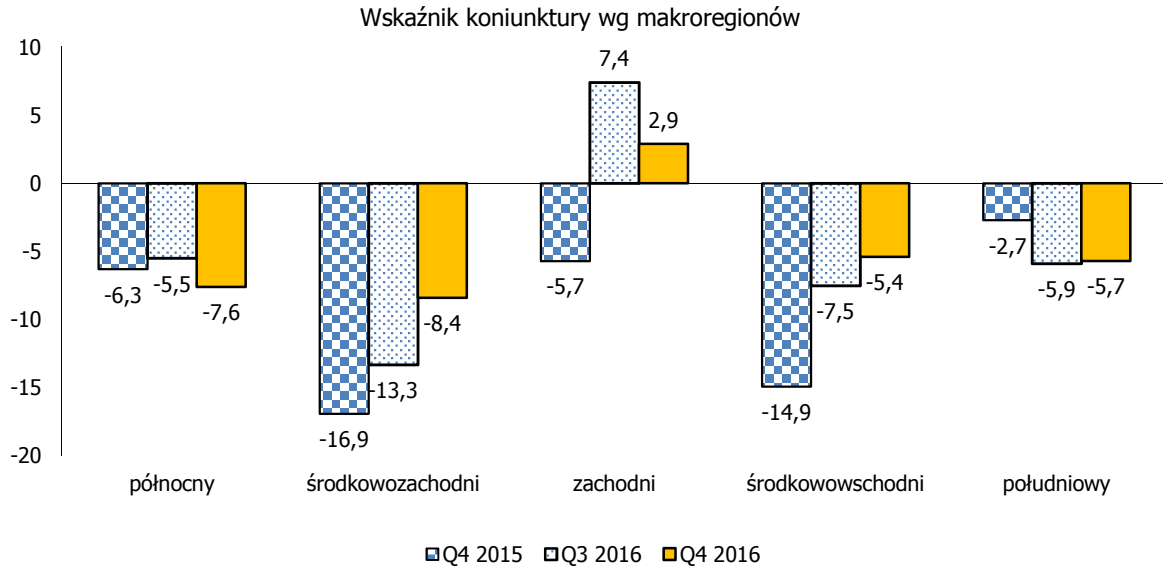
II. WYNIKI SZCZEGÓŁOWE

1. Wskaźnik koniunktury w rolnictwie

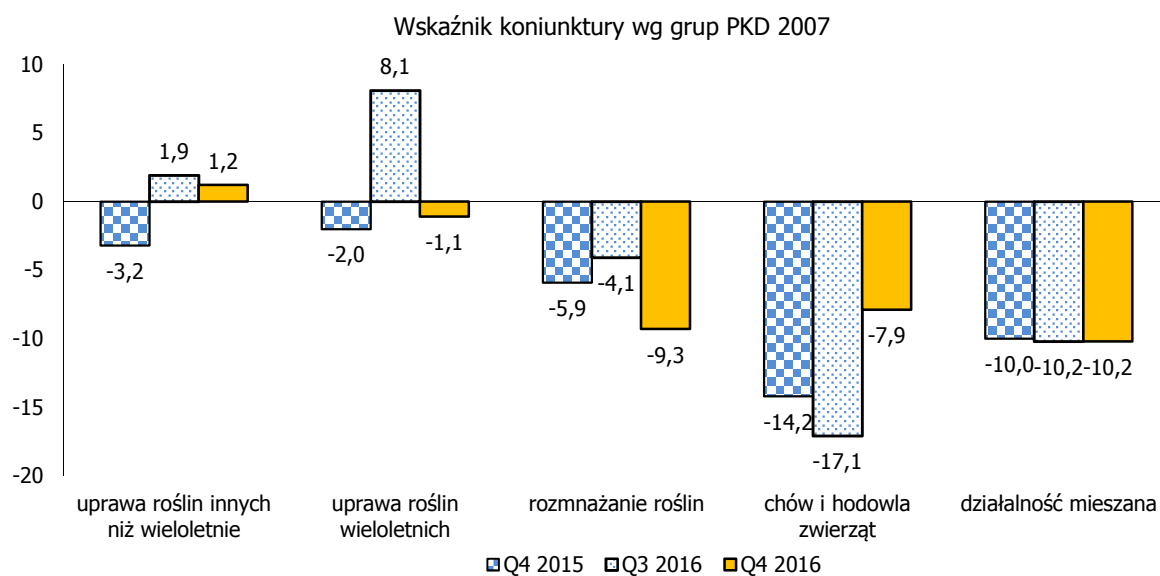
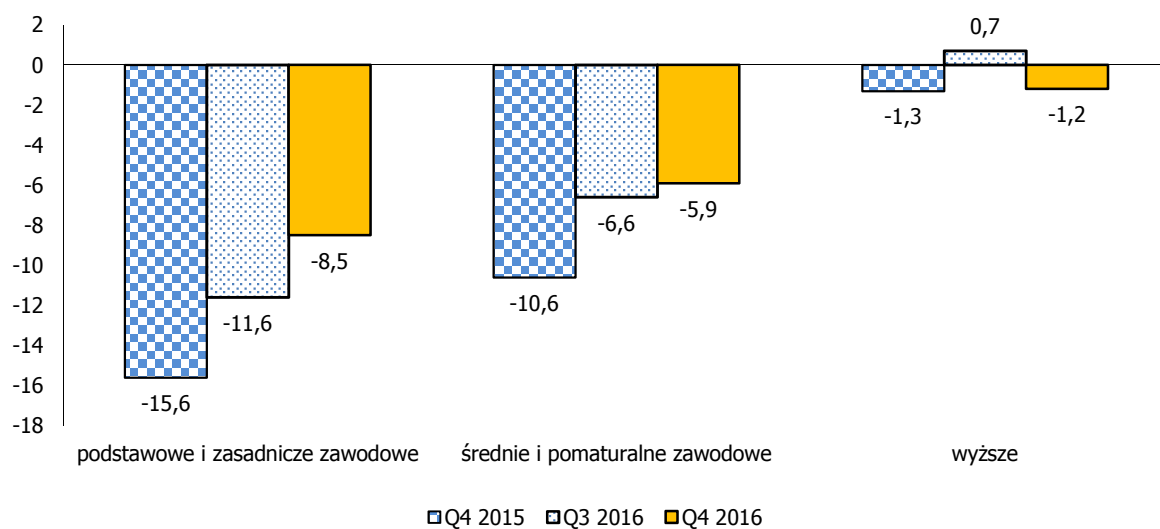

	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016
1. wskaźnik przychodów pieniężnych	-7,5	-13,7	-21,2	-19,2	-10,1	-7,8
2. wskaźnik zaufania	-4,6	-4,9	-3,0	-3,5	-0,8	-2,2
wskaźnik koniunktury ($1 \cdot x_3^2 + 2 \cdot x_3^1$)	-6,5	-10,8	-15,2	-14,0	-7,0	-5,9

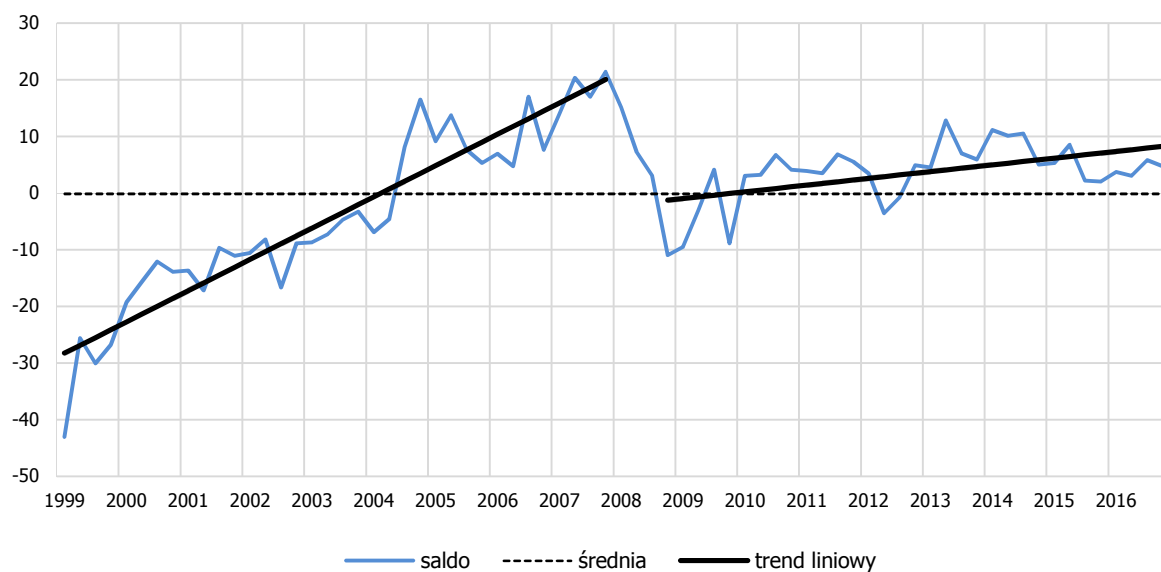

Wskaźnik koniunktury wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

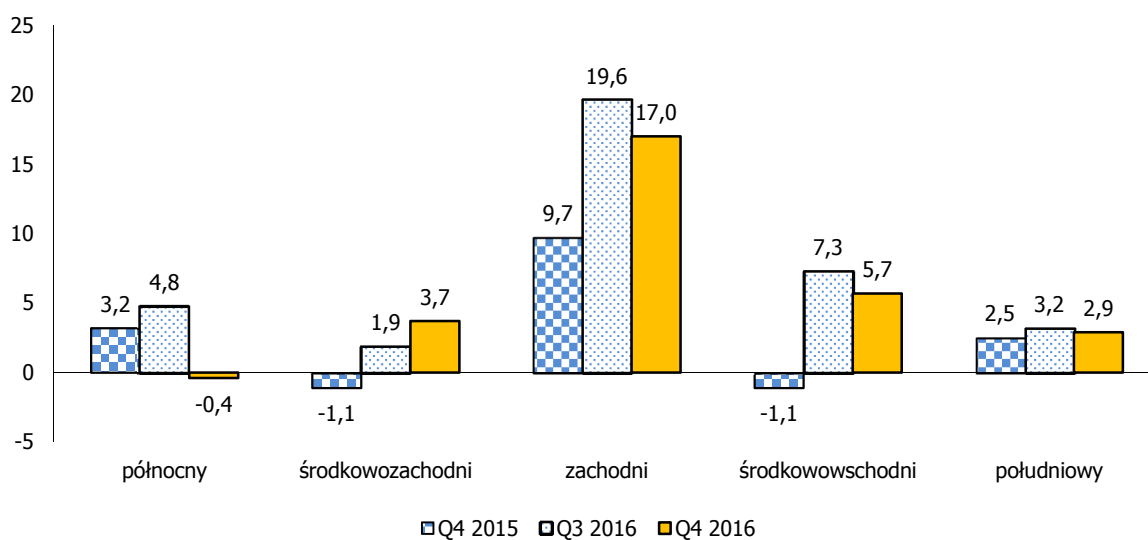

2. Nastroje gospodarstw rolnych

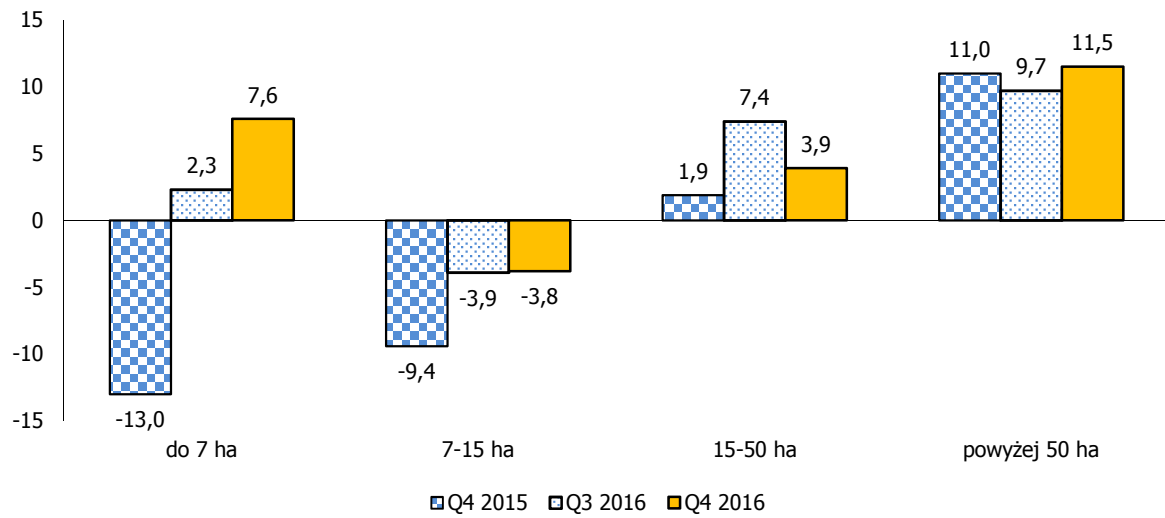

	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016
1. z ufnością	17,2	16,4	18,3	19,1	19,7	18,1
2. z obawą	67,8	69,2	67,1	64,8	66,4	68,5
3. ze strachem	15,0	14,4	14,6	16,1	13,9	13,4
saldo (1.-3.)	2,2	2,0	3,7	3,0	5,8	4,7
wskaznika zaufania (1.-2.*0,1-3.)	-6,5	-10,8	-15,2	-3,5	-0,8	-2,2

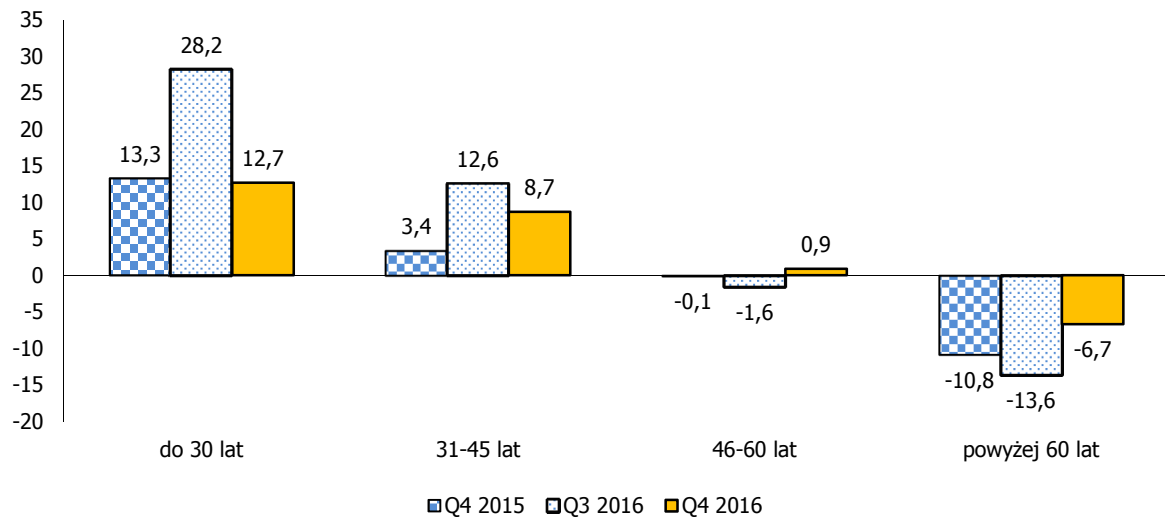
Nastroje gospodarstw rolnych wg makroregionów

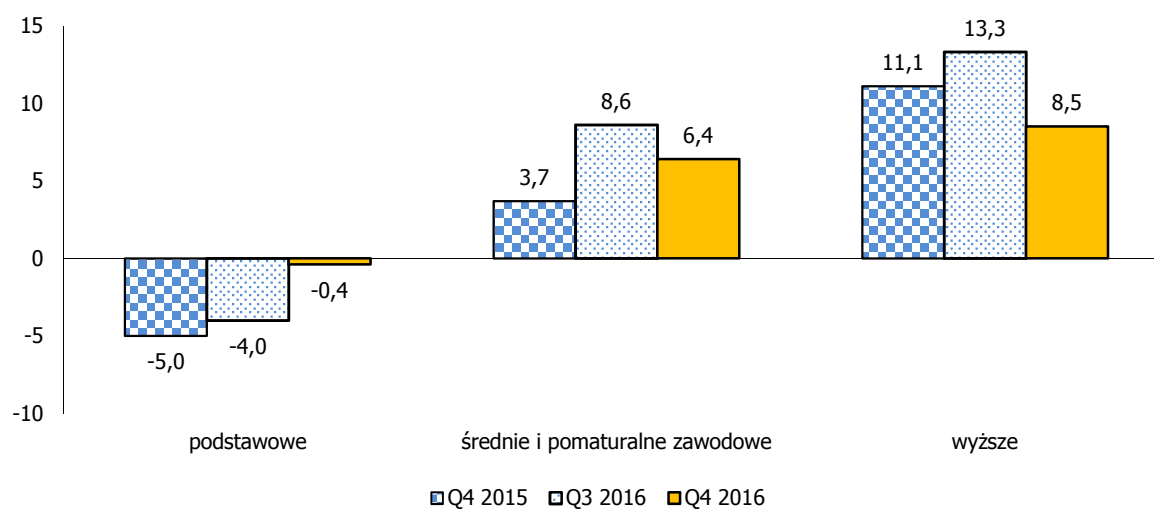
Nastroje gospodarstw rolnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

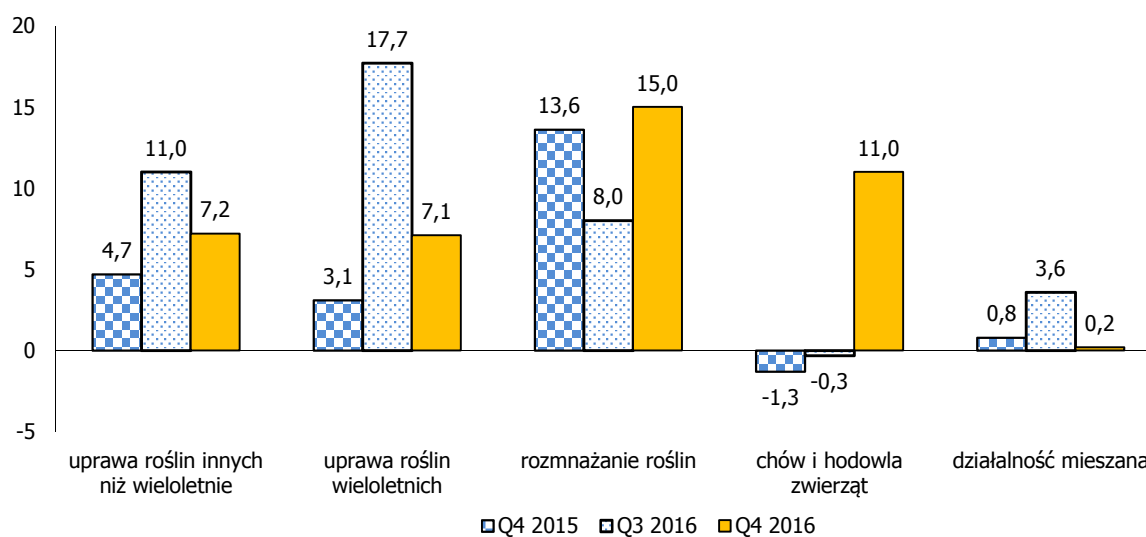
Nastroje gospodarstw rolnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

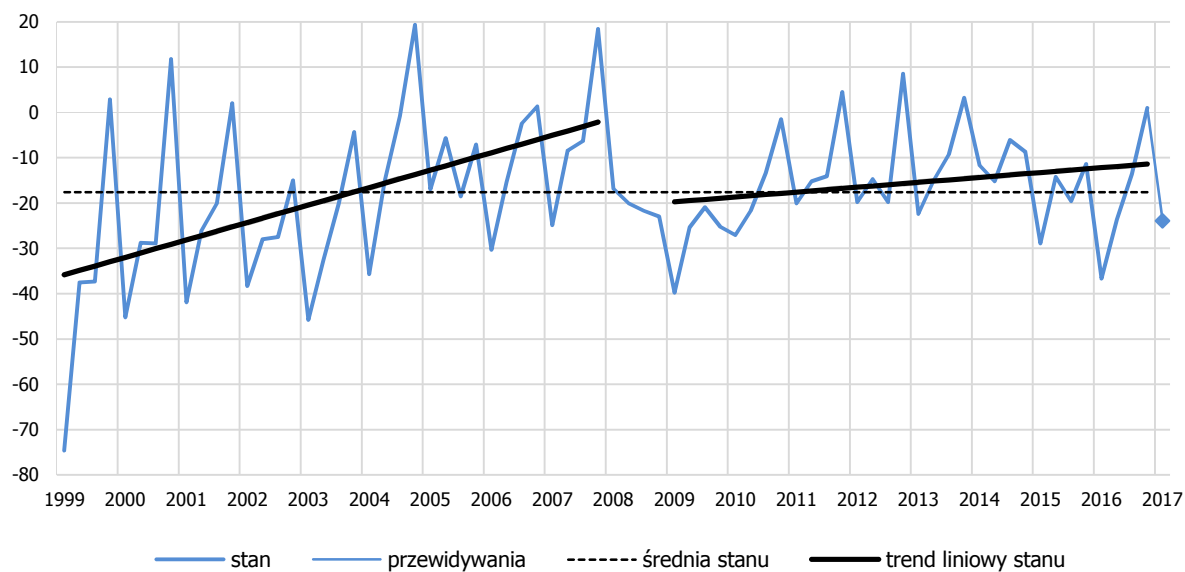
Nastroje gospodarstw rolnych wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

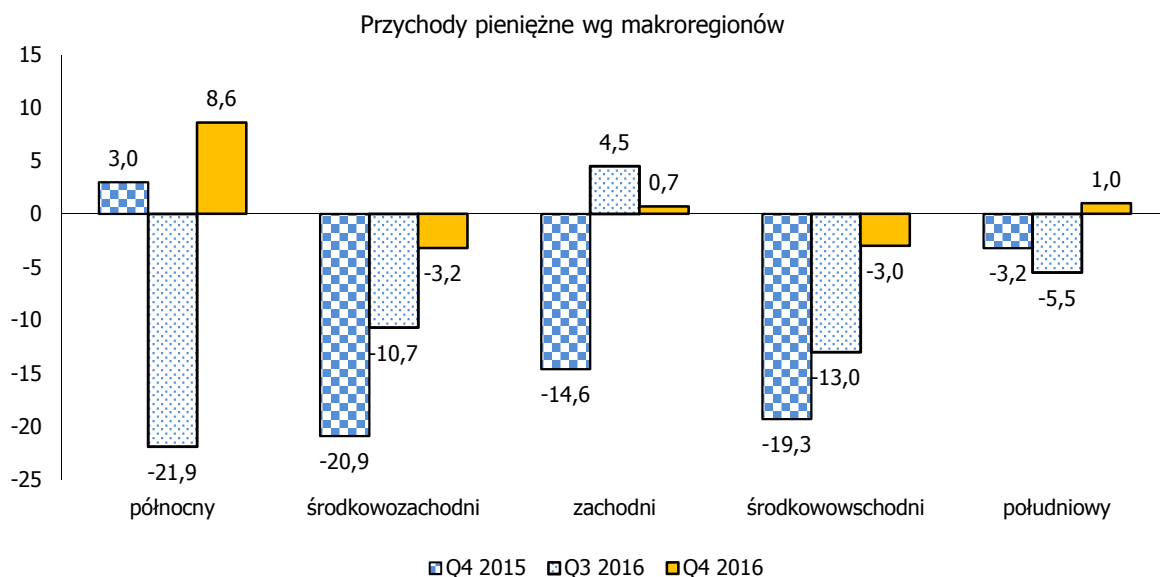
Nastroje gospodarstw rolnych wg grup PKD 2007

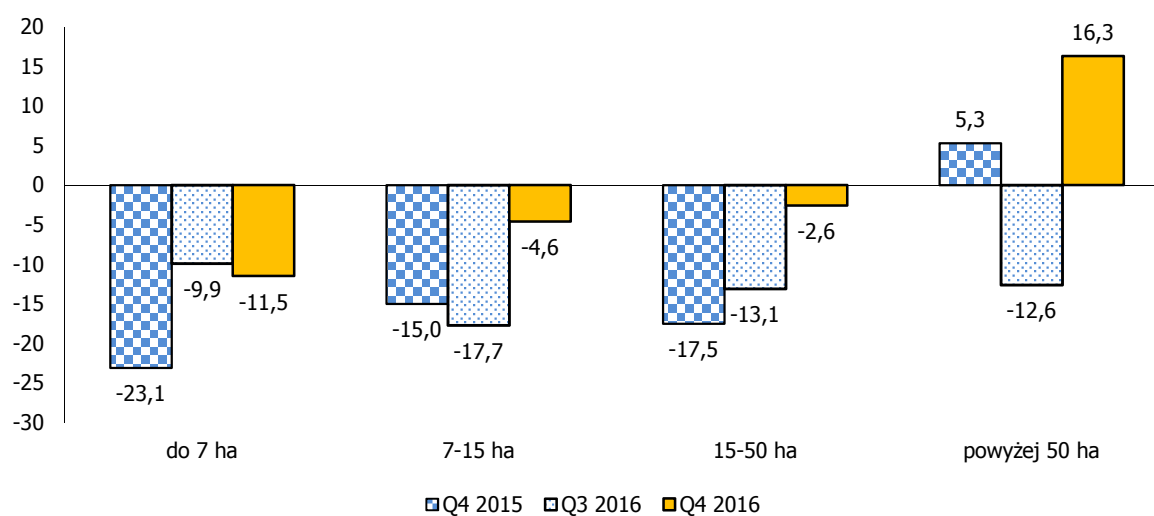
3. Przychody pieniężne

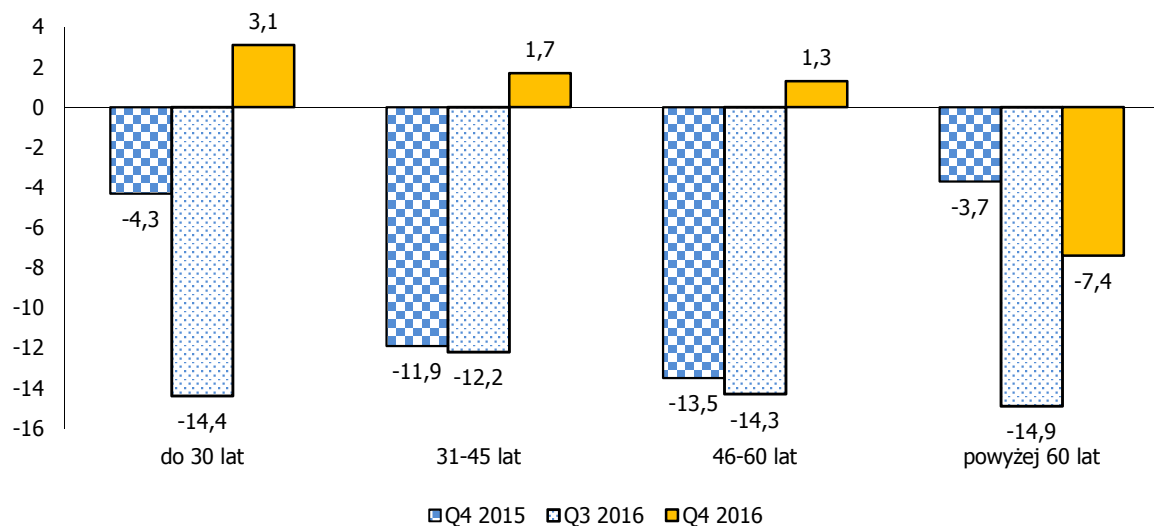
	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016	przewidywania
1. wzrosły	20,6	27,8	13,4	17,4	24,2	32,9	17,7
2. nie zmieniły się	39,2	33,0	36,6	41,5	38,1	35,2	40,7
3. zmalały	40,2	39,2	50,1	41,1	37,8	31,9	41,6
brak	8,2	5,0	9,5	8,0	7,3	5,4	4,7
saldo (1.-3.)	-19,6	-11,4	-36,7	-23,7	-13,6	1,0	-23,9

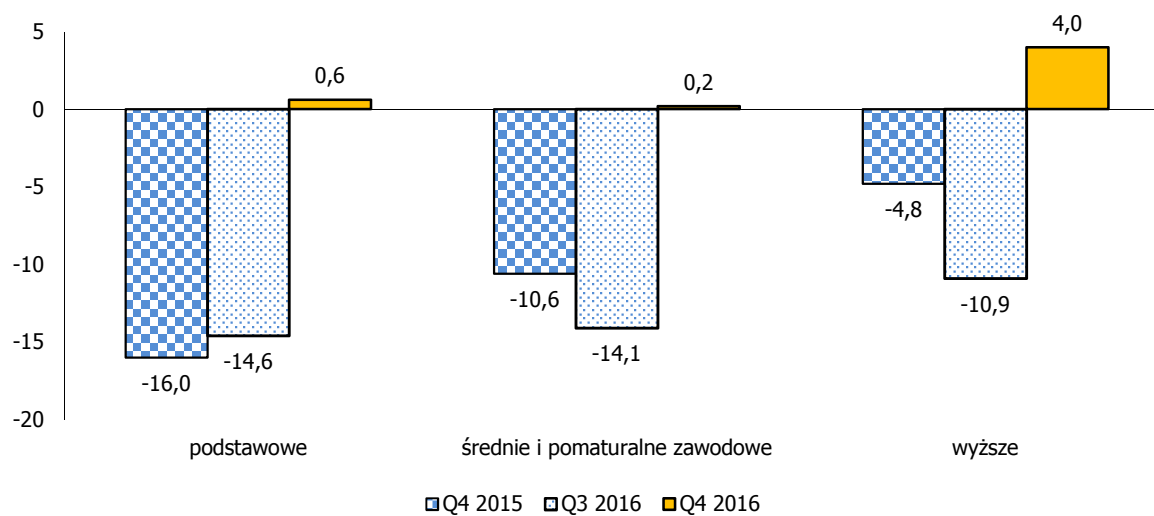
Przychody pieniężne wg powierzchni gospodarstw rolnych

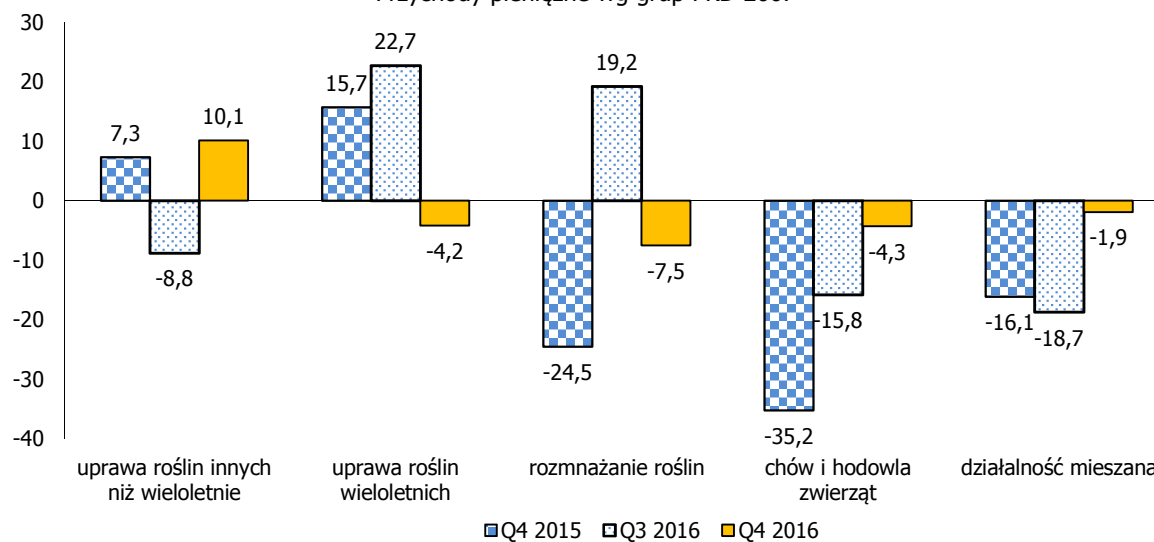
Przychody pieniężne wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

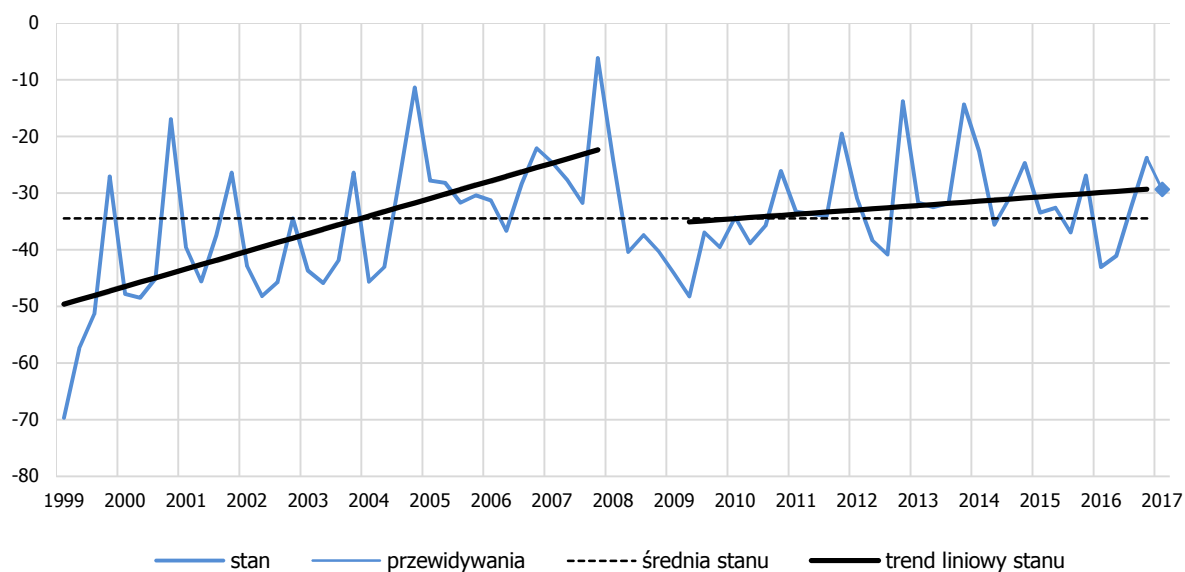
Przychody pieniężne wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Przychody pieniężne wg grup PKD 2007

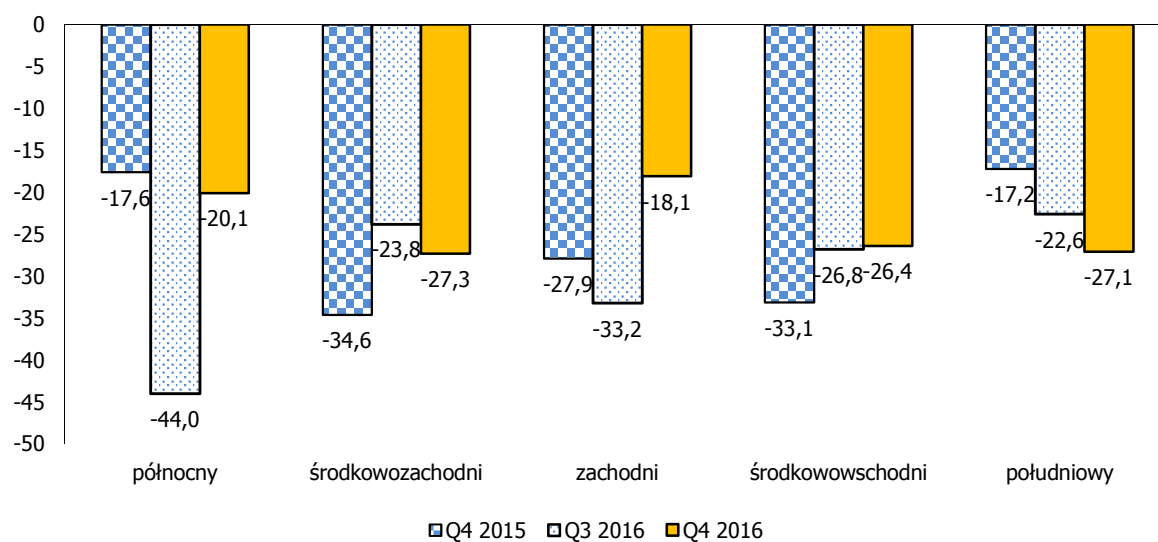

4. Oszczędności

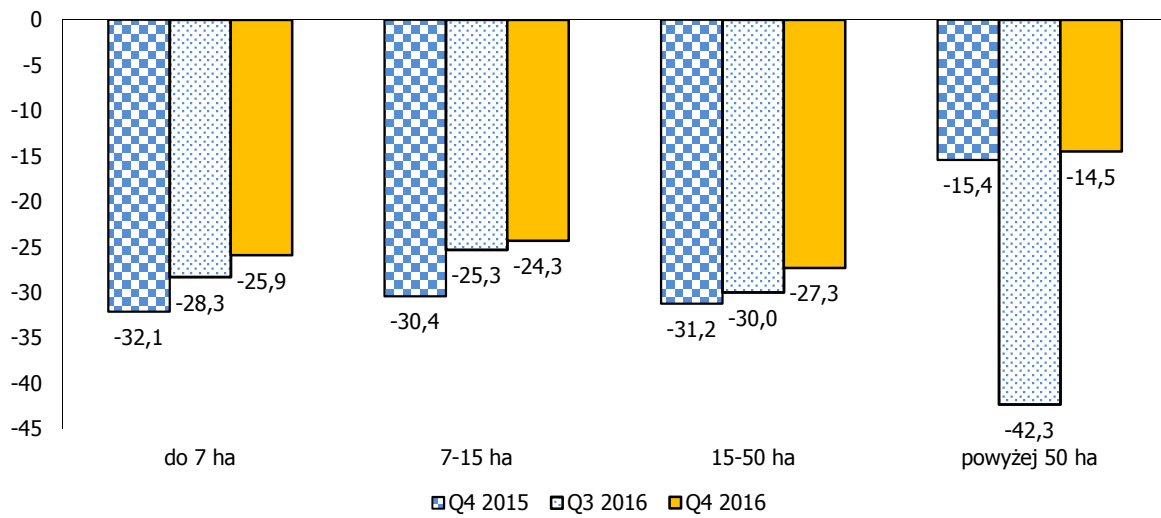

	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016	przewidywania
1. wzrosły	11,3	16,1	8,5	7,5	12,9	15,5	13,1
2. nie zmieniły się	40,4	40,9	39,9	43,9	42,0	45,2	44,5
3. zmalały	48,3	43,0	51,6	48,6	45,1	39,3	42,5
4. brak	20,6	19,6	19,3	19,8	18,2	17,4	17,5
saldo (1.-3.)	-37,0	-26,9	-43,1	-41,1	-32,2	-23,8	-29,4

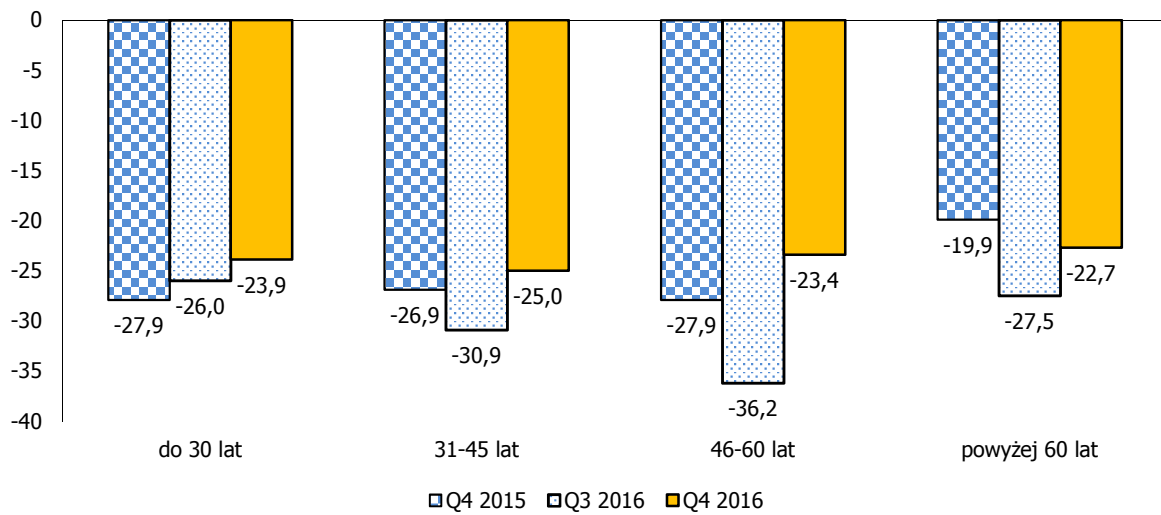
Oszczędności wg makroregionów

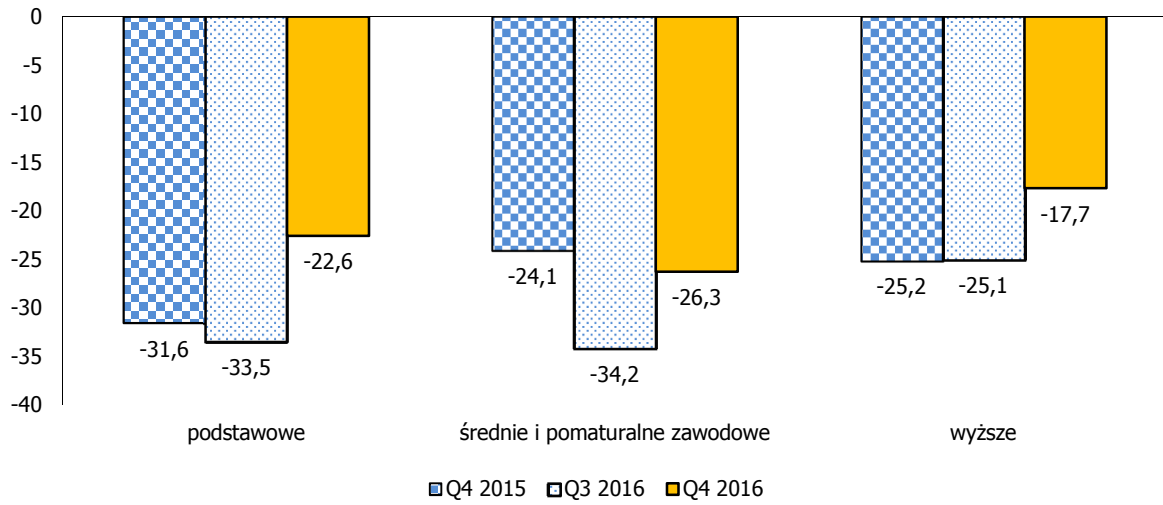
Oszczędności wg powierzchni gospodarstw rolnych

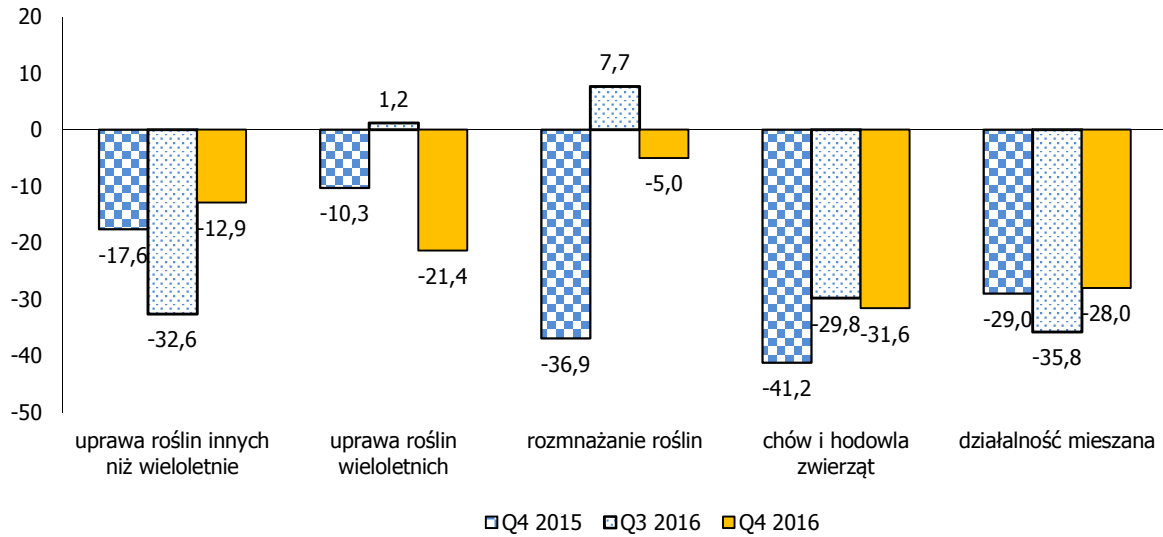
Oszczędności wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

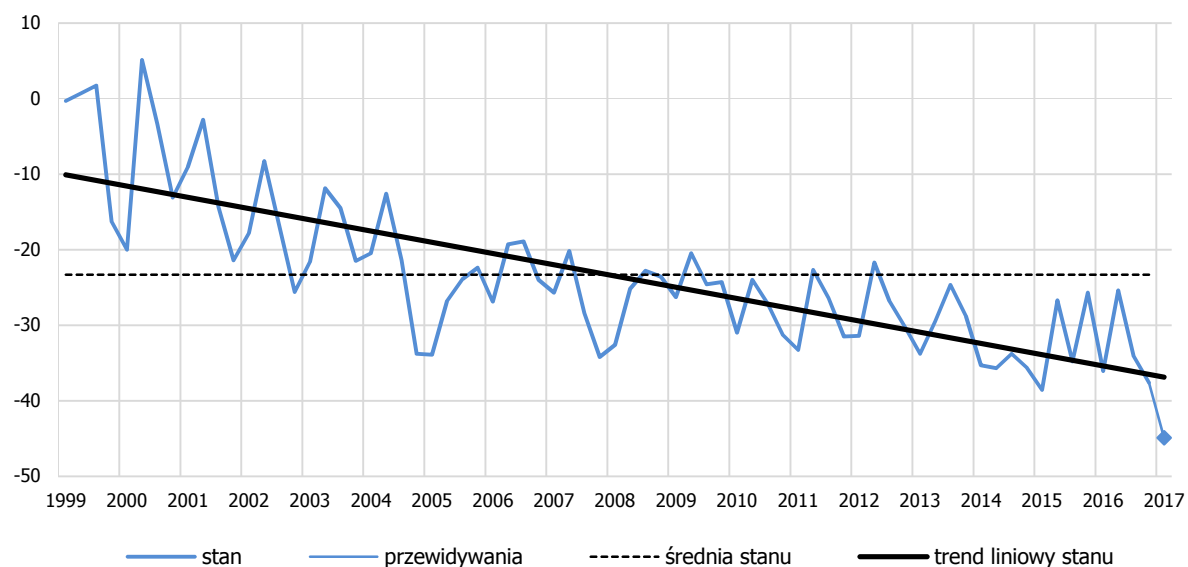
Oszczędności wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

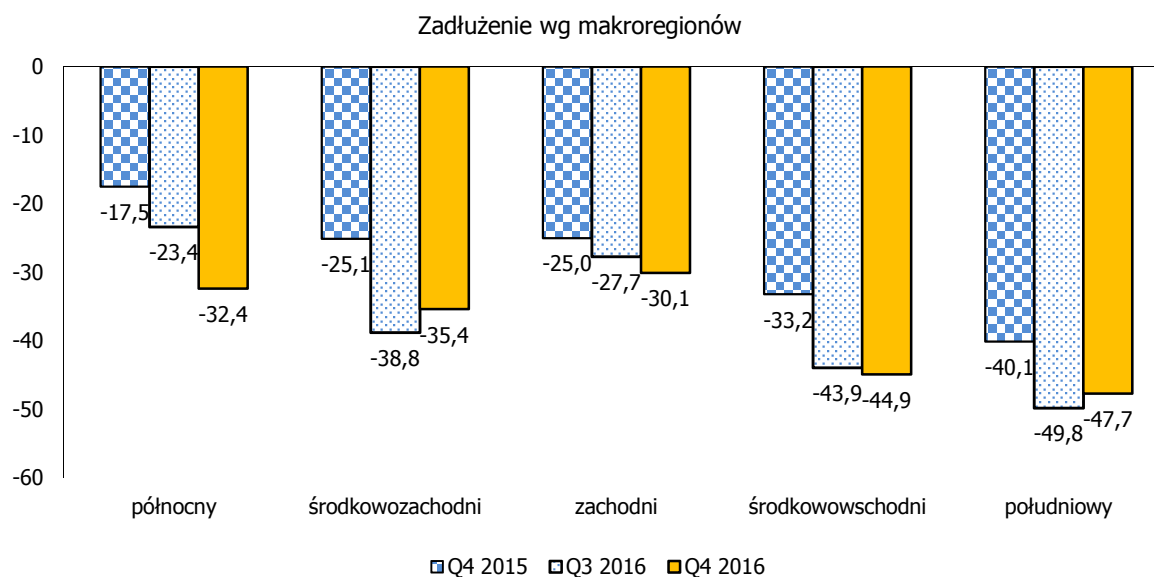
Oszczędności wg grup PKD 2007

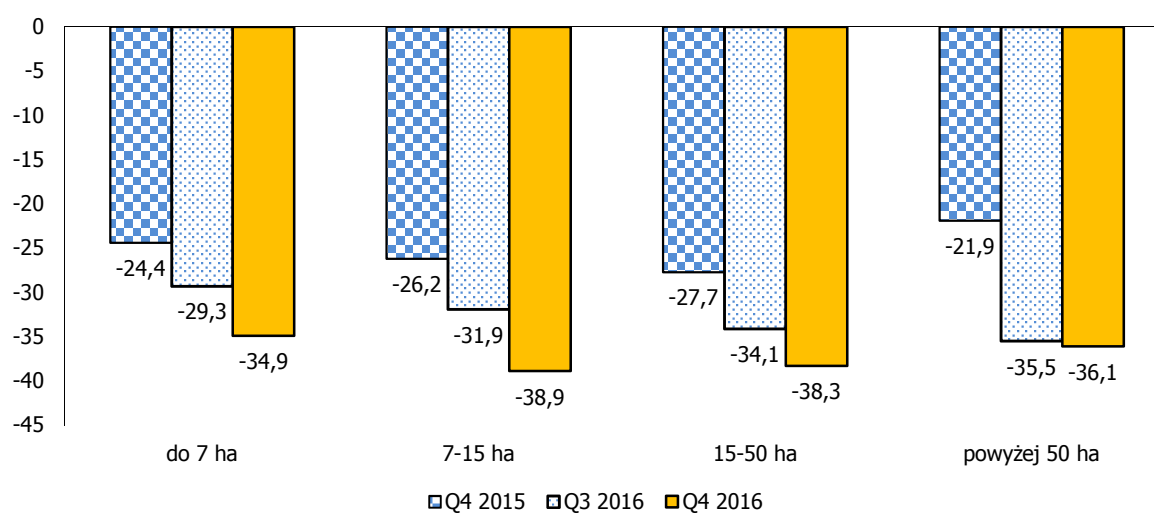
5. Zadłużenie

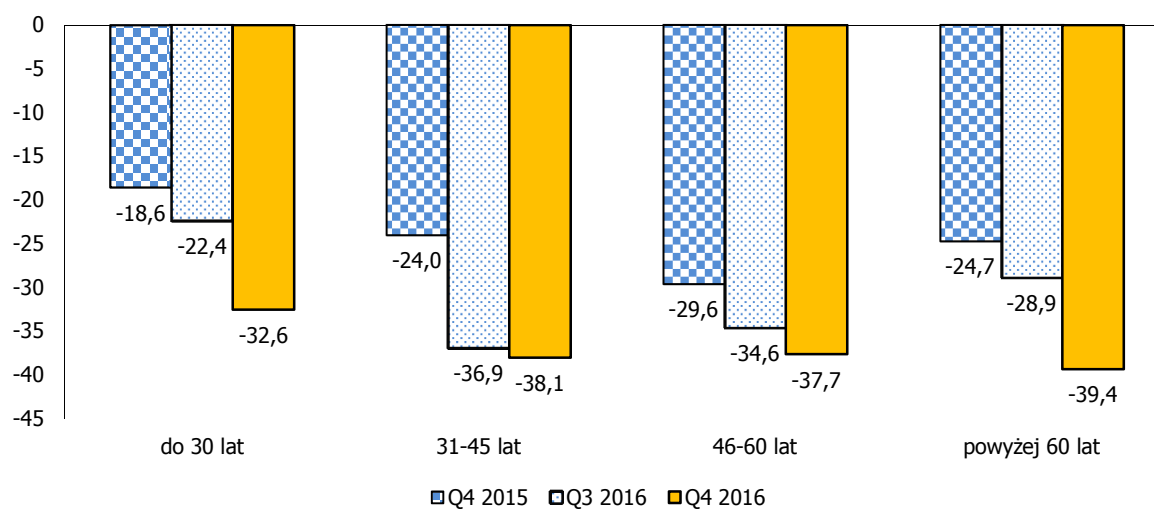
	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016	przewidywania
1. wzrosło	12,4	15,2	12,8	14,6	11,4	11,3	11,9
2. nie zmieniło się	40,4	43,9	38,3	45,4	43,1	39,7	31,3
3. zmalało	47,2	40,9	48,9	40,0	45,5	48,9	56,8
4. brak	31,3	30,6	32,0	34,8	33,8	32,9	34,0
saldo (1.-3.)	-34,8	-25,7	-36,1	-25,4	-34,1	-37,6	-44,9

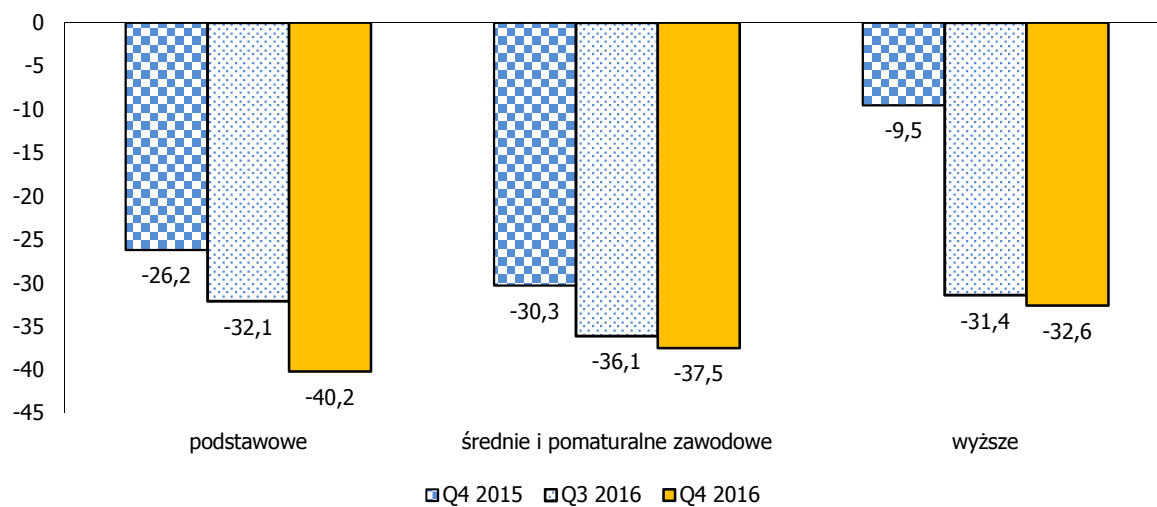
Zadłużenie wg powierzchni gospodarstw rolnych

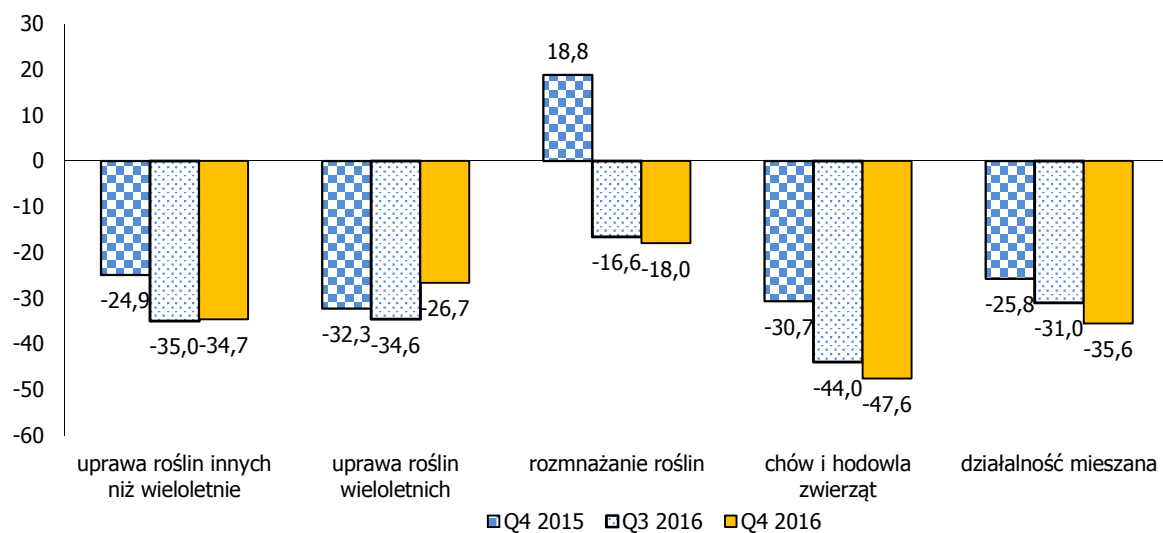
Zadłużenie wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

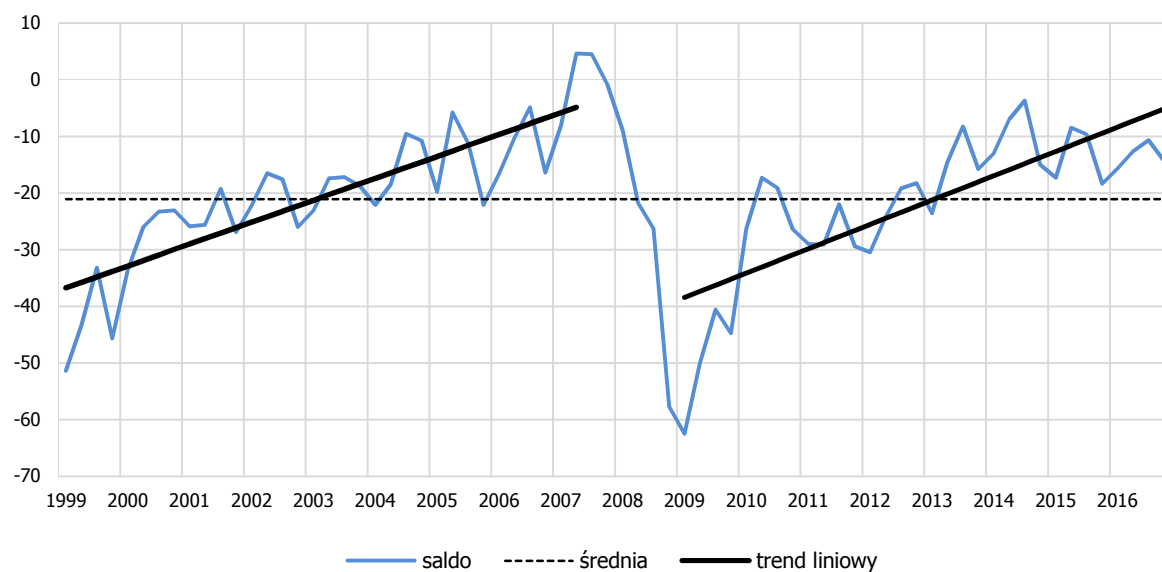
Zadłużenie wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

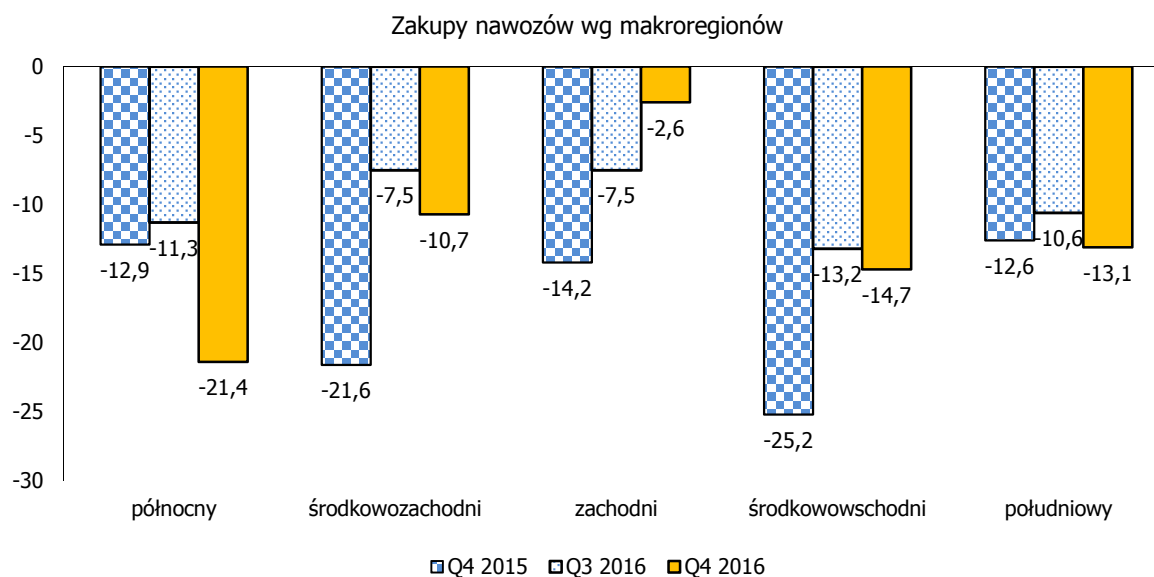
Zadłużenie wg grup PKD 2007

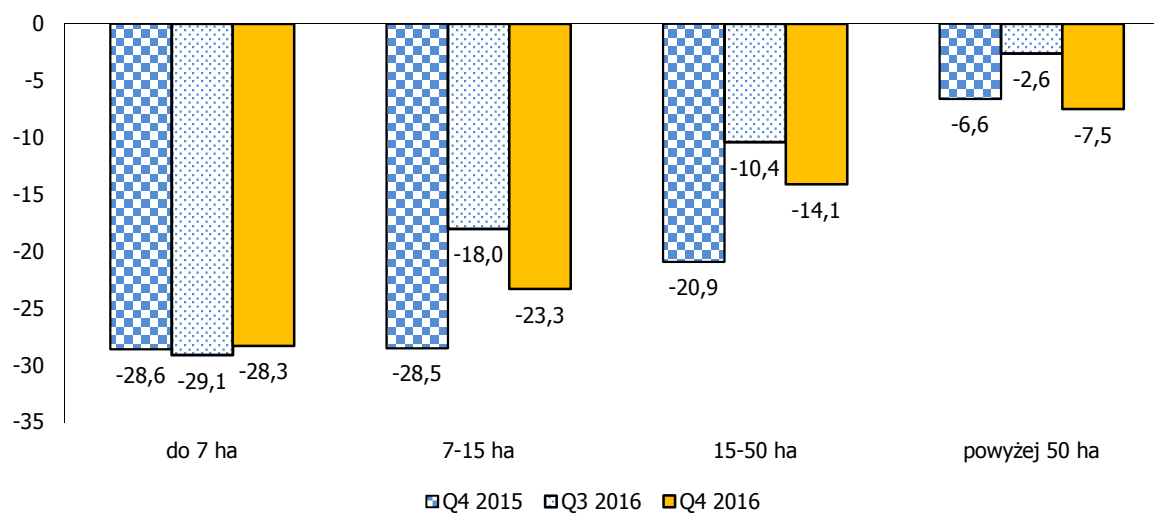
6. Zakupy nawozów mineralnych

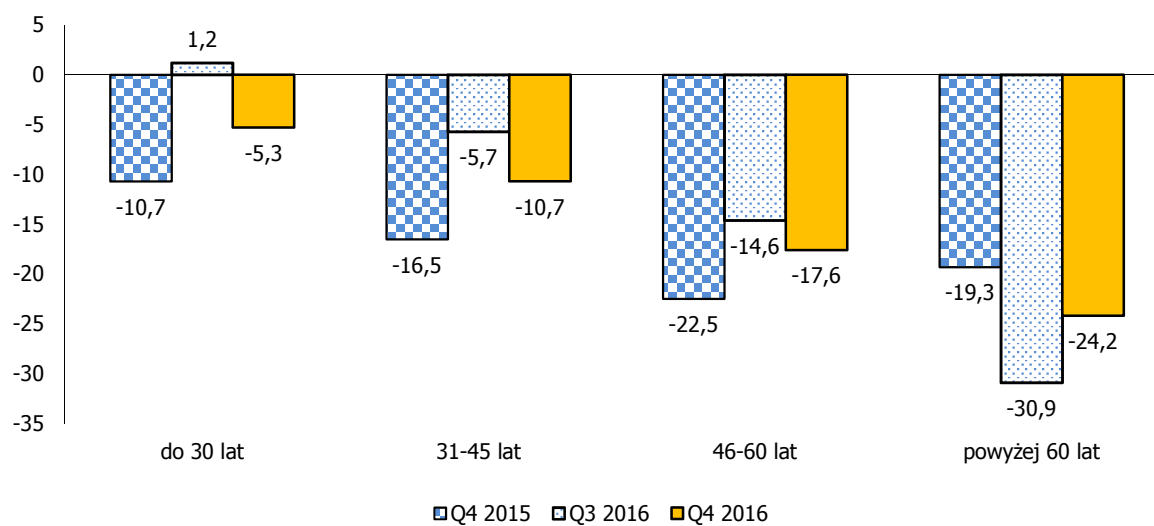
	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016
1. wzrosły	13,6	11,7	12,0	14,5	15,6	12,8
2. nie zmieniły się	63,0	58,2	60,4	58,3	58,2	60,1
3. zmalały	23,3	30,1	27,7	27,2	26,3	27,1
4. nie dokonano	4,6	8,9	11,2	4,0	3,8	9,0
saldo (1.-3.)	-9,7	-18,4	-15,7	-12,7	-10,7	-14,3

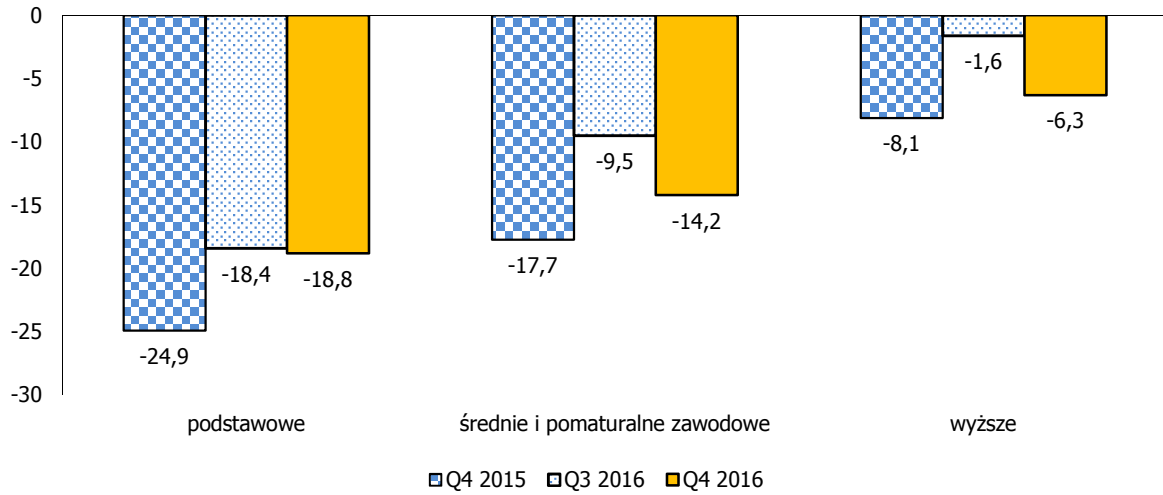
Zakupy nawozów wg powierzchni gospodarstw rolnych

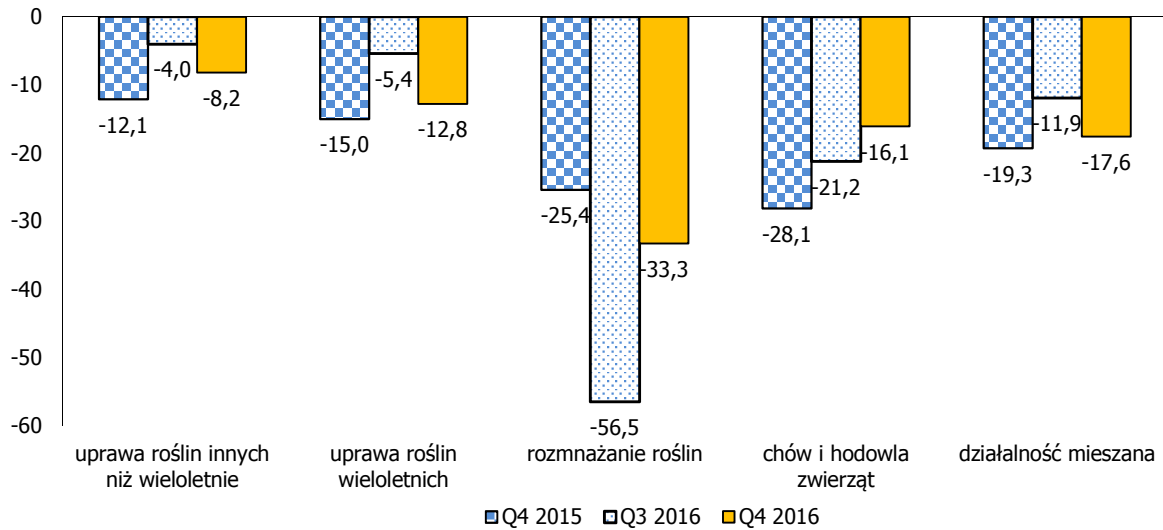
Zakupy nawozów wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy nawozów wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy nawozów wg grup PKD 2007

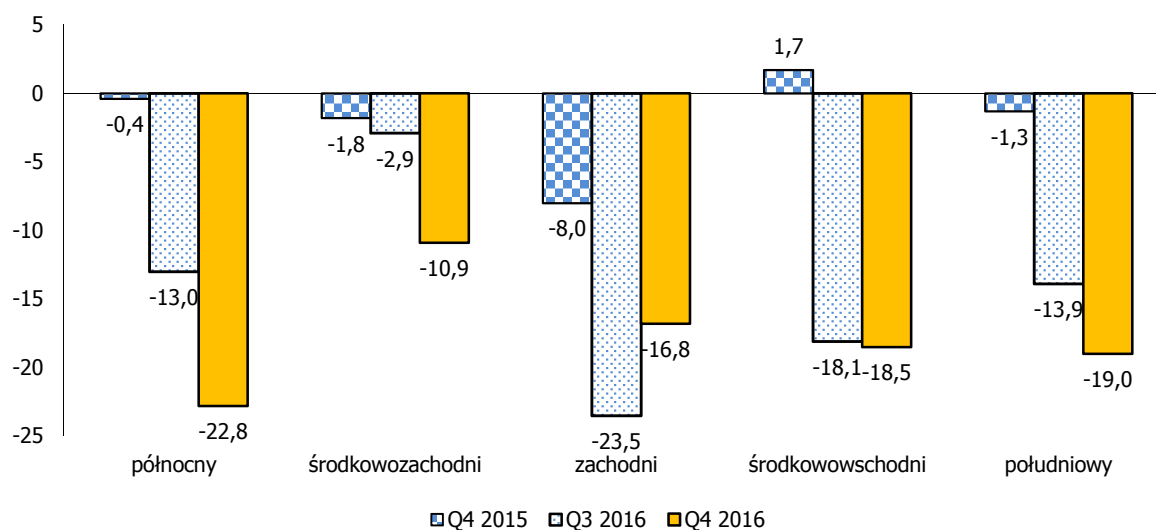

7. Zakupy pasz treściwych

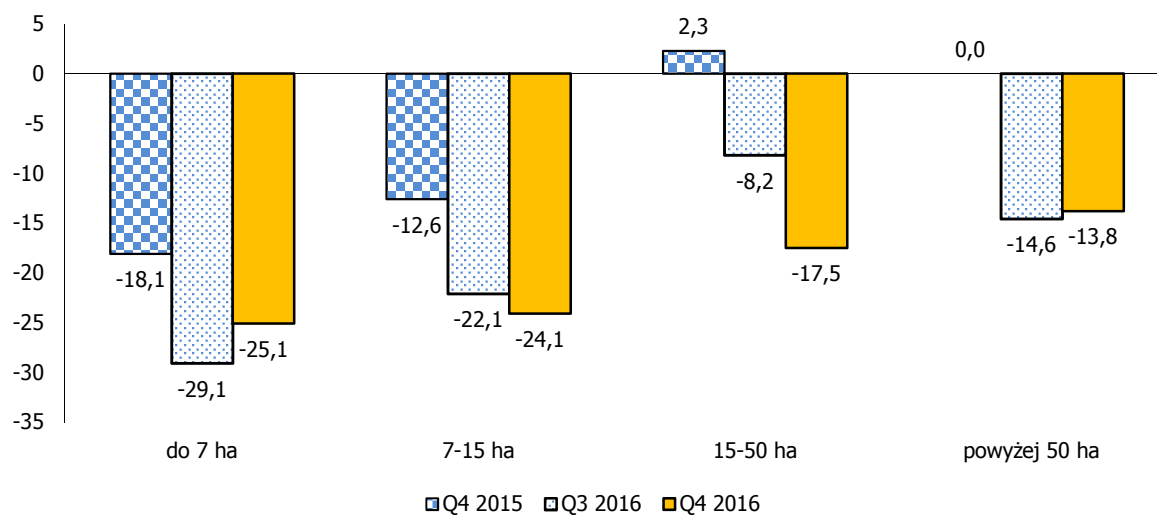

	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016
1. wzrosły	12,6	22,9	18,9	14,9	14,5	11,0
2. nie zmieniły się	60,1	53,2	58,3	58,9	58,5	60,0
3. zmalały	27,3	23,9	22,8	26,2	27,0	29,0
4. nie dokonano	29,1	31,0	30,8	27,4	32,8	31,5
saldo (1.-3.)	-14,7	-1,0	-3,9	-11,3	-12,5	-18,0

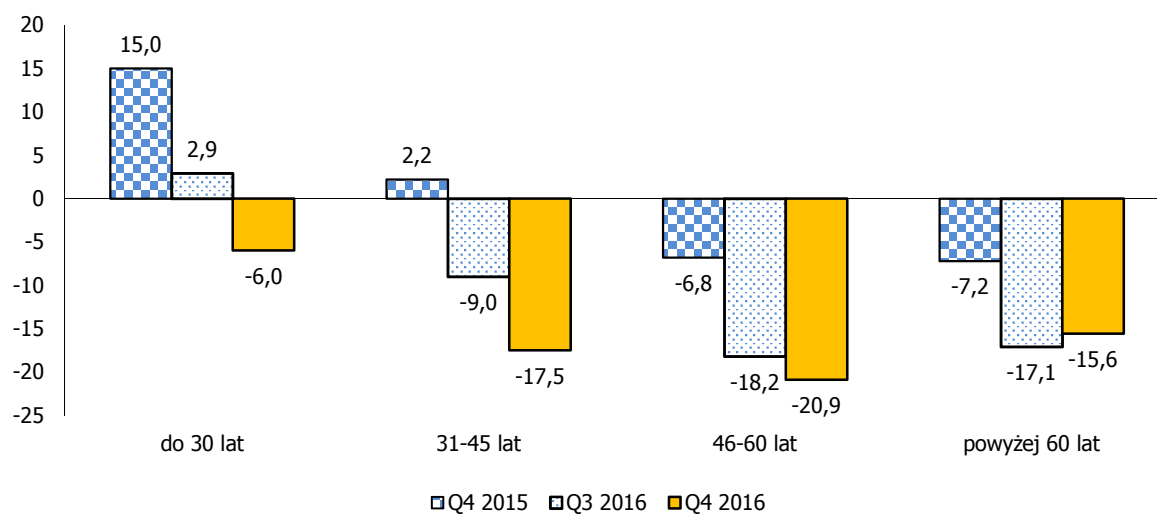
Zakupy pasz wg makroregionów

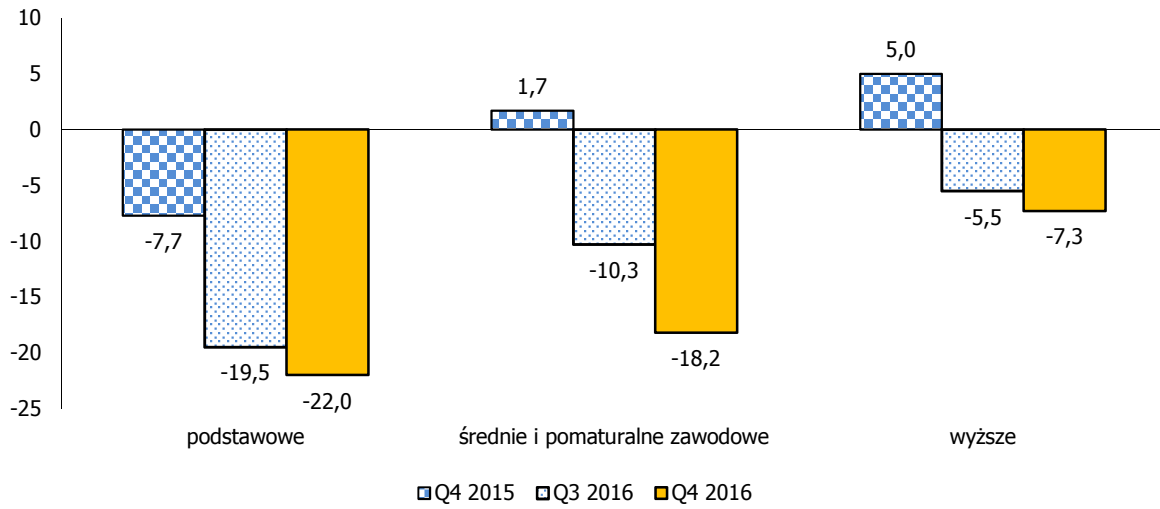
Zakupy pasz wg powierzchni gospodarstw rolnych

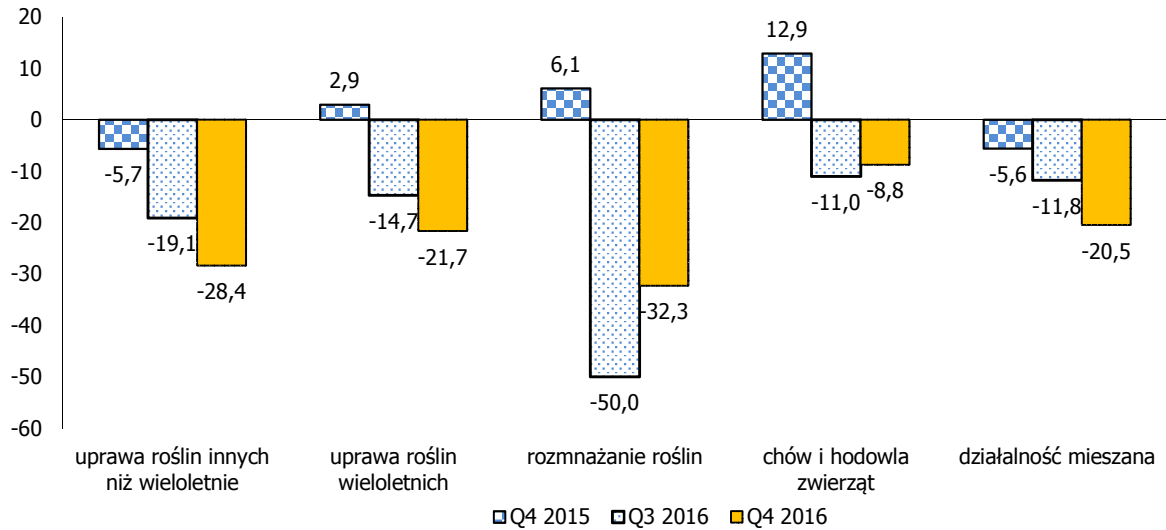
Zakupy pasz wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

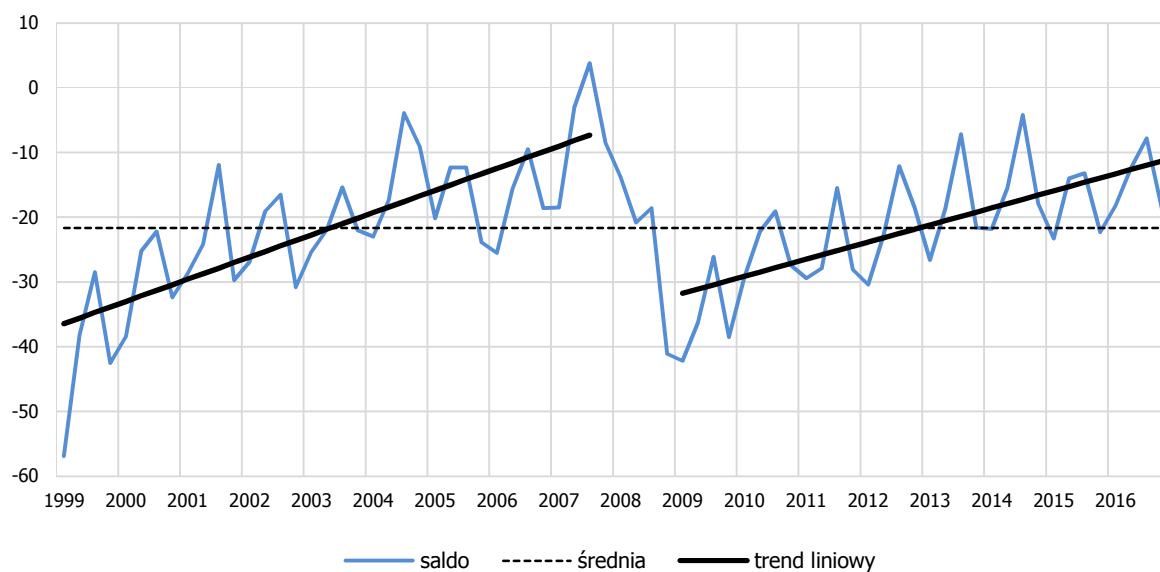
Zakupy pasz wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy pasz wg grup PKD 2007

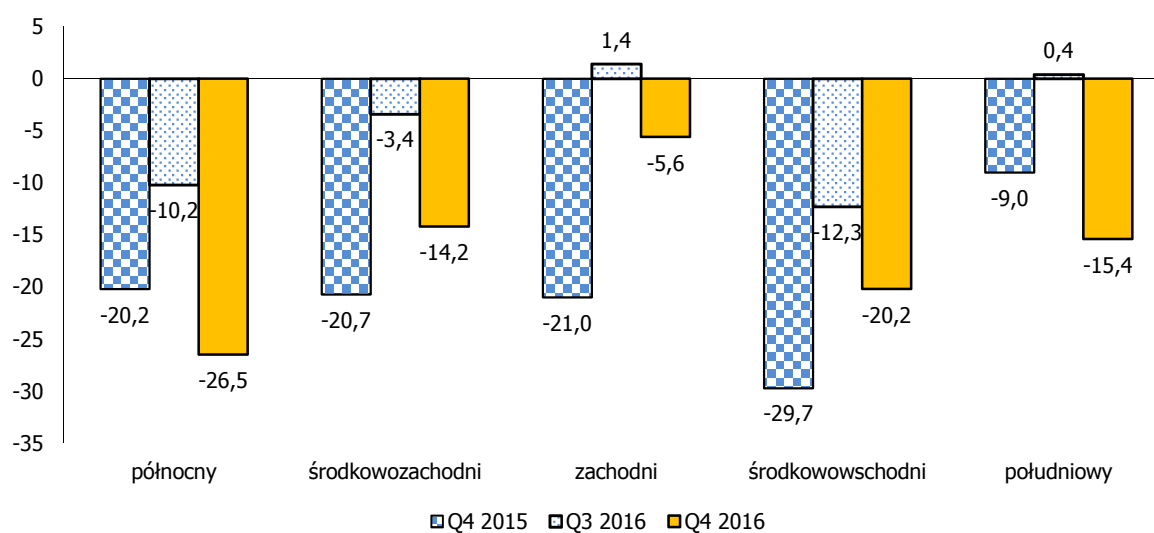

8. Zakupy środków ochrony roślin

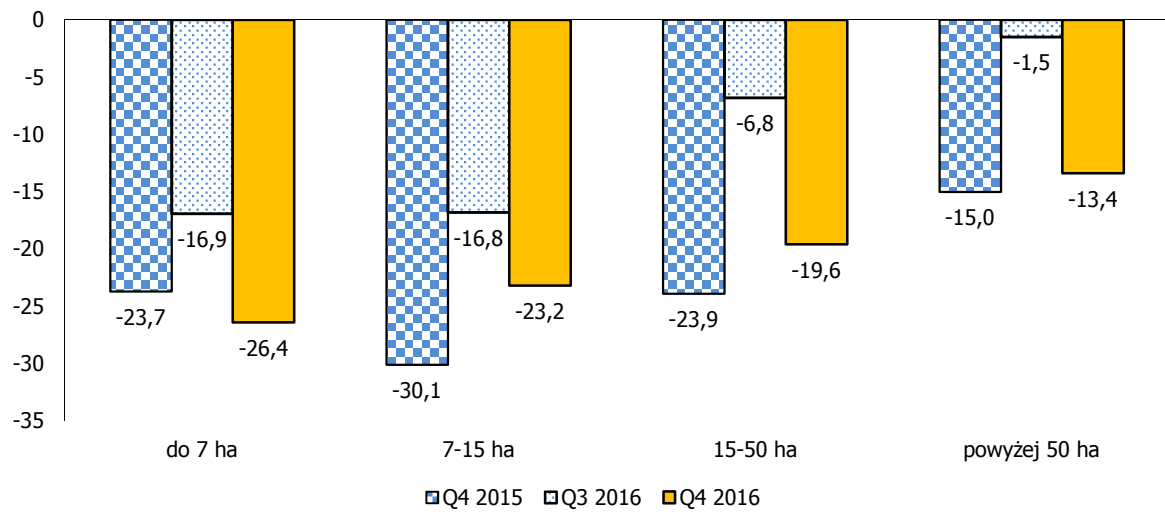

	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016
1. wzrosły	14,1	9,7	10,6	12,9	16,9	10,8
2. nie zmieniły się	58,6	58,3	60,6	61,8	58,4	59,6
3. zmalały	27,3	32,0	28,8	25,3	24,7	29,6
4. nie dokonano	4,7	12,2	17,1	5,9	4,8	13,1
saldo (1.-3.)	-13,2	-22,3	-18,2	-12,4	-7,8	-18,8

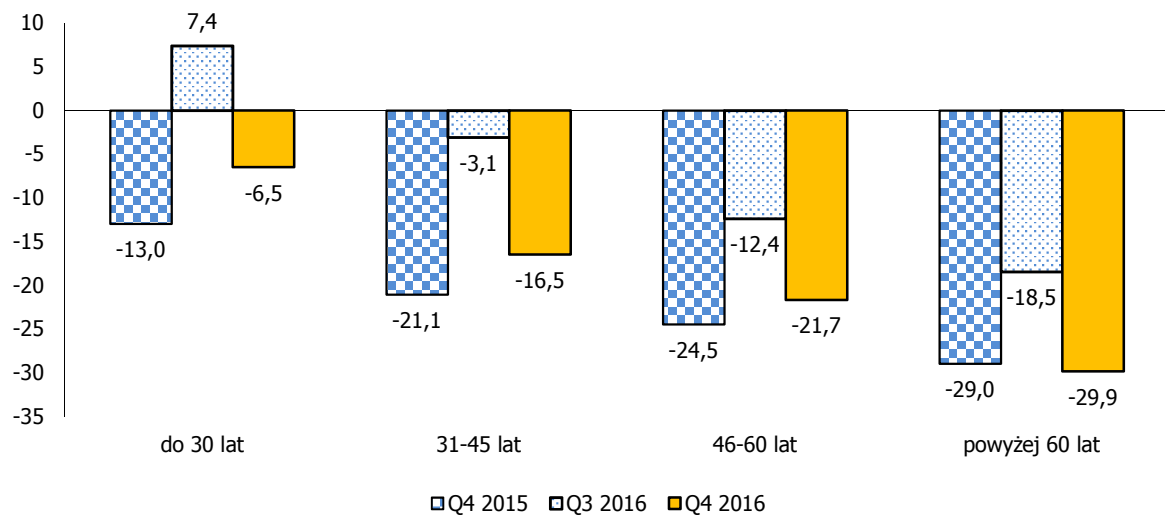
Zakupy środków ochrony roślin wg makroregionów

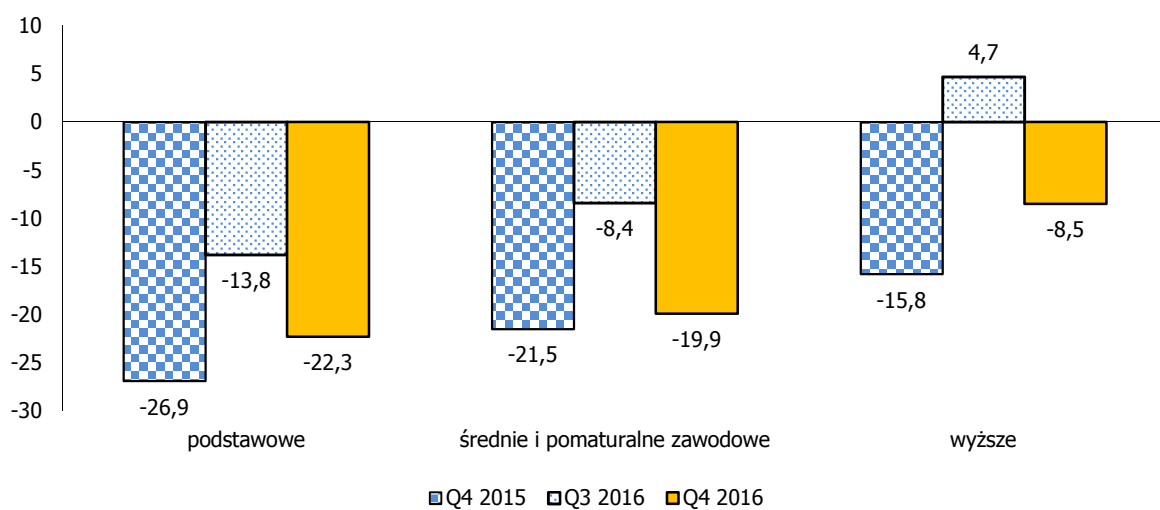
Zakupy środków ochrony roślin wg powierzchni gospodarstw rolnych

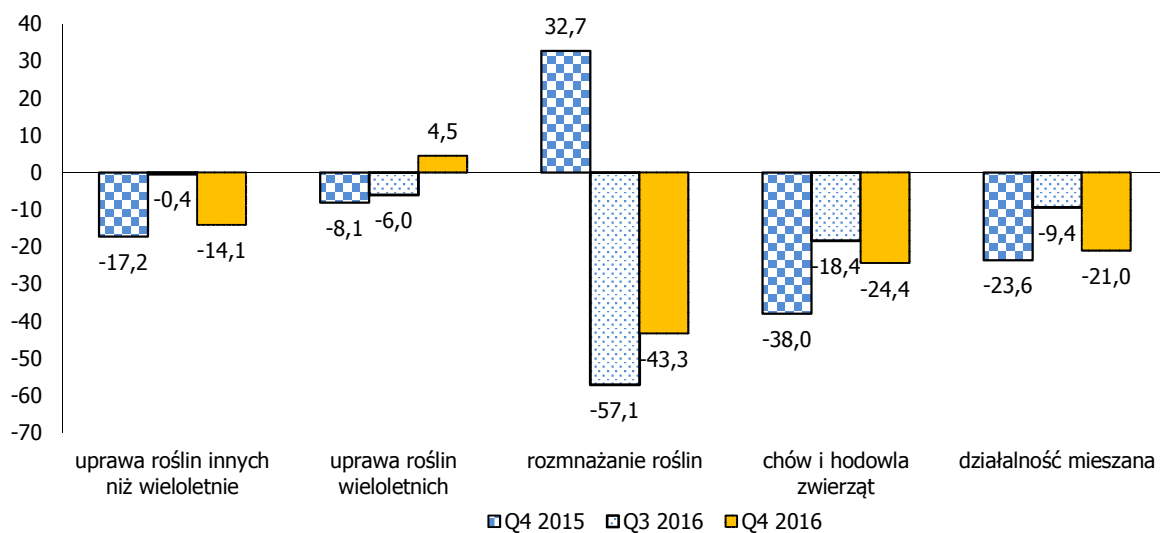
Zakupy środków ochrony roślin wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

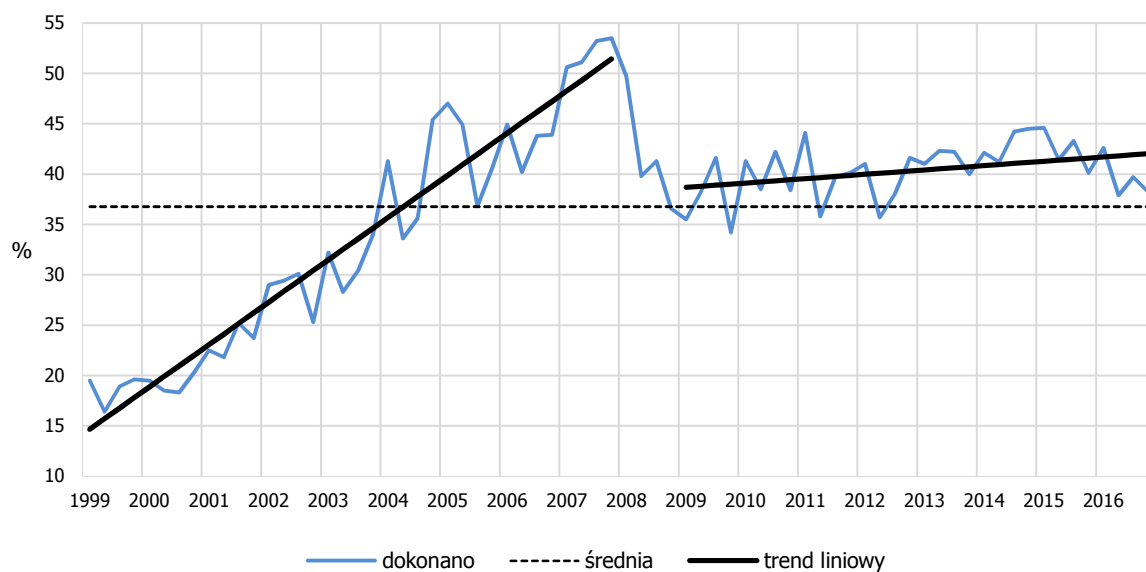
Zakupy środków ochrony roślin wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

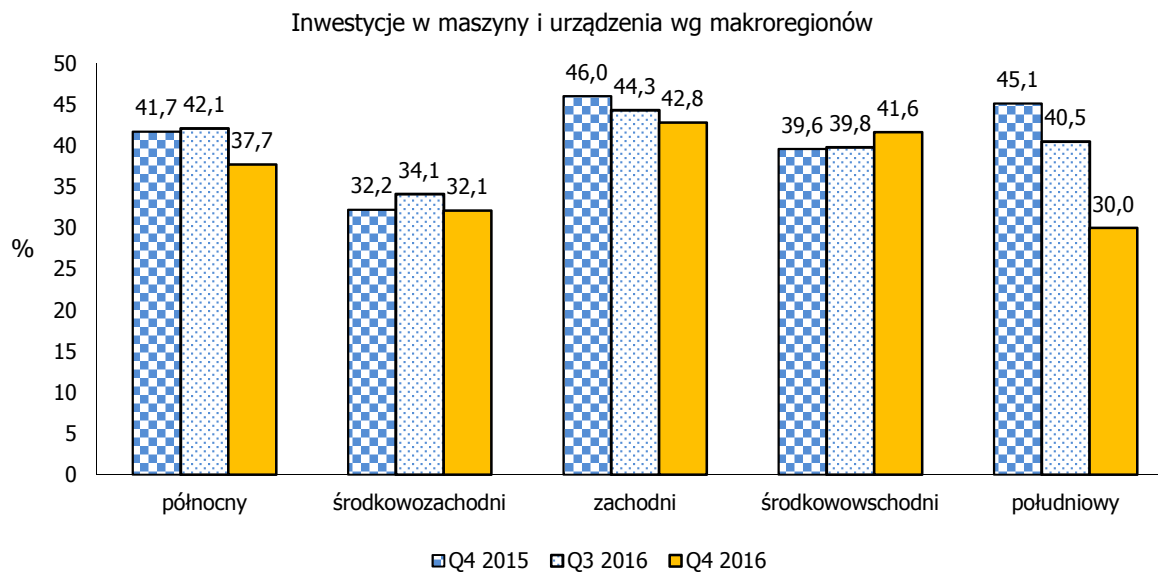
Zakupy środków ochrony roślin wg grup PKD 2007

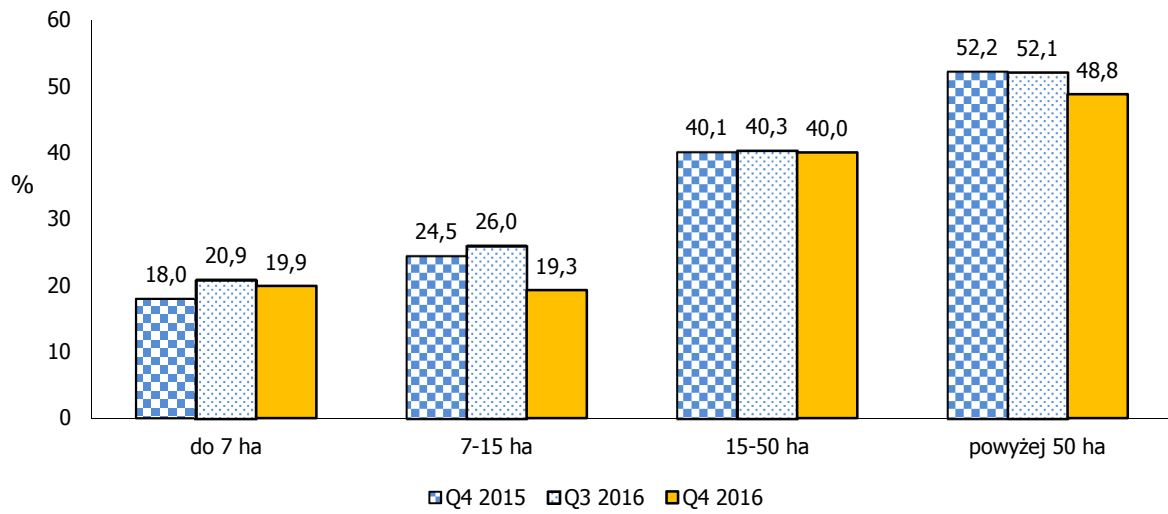
9. Inwestycje w maszyny i urządzenia

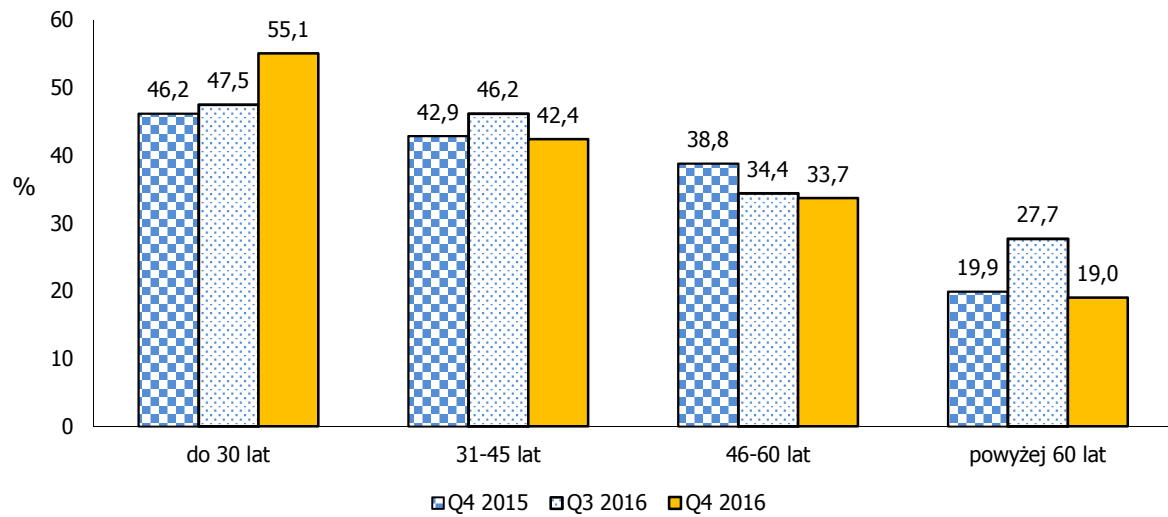
w %	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016
dokonano	43,3	40,1	42,6	37,9	39,7	38,2
nie dokonano	56,7	59,9	57,4	62,1	60,3	61,8

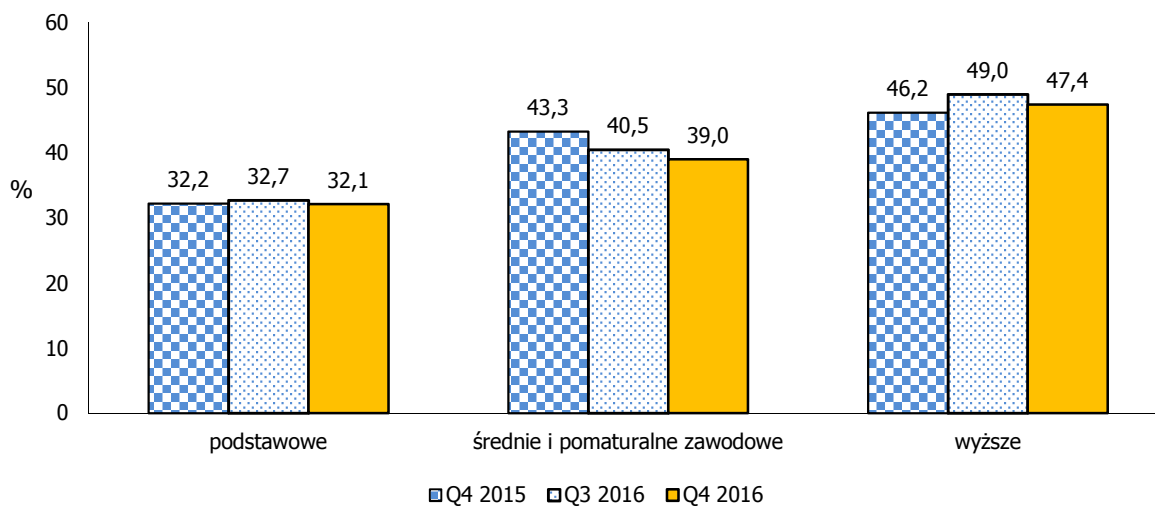
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg powierzchni gospodarstw rolnych

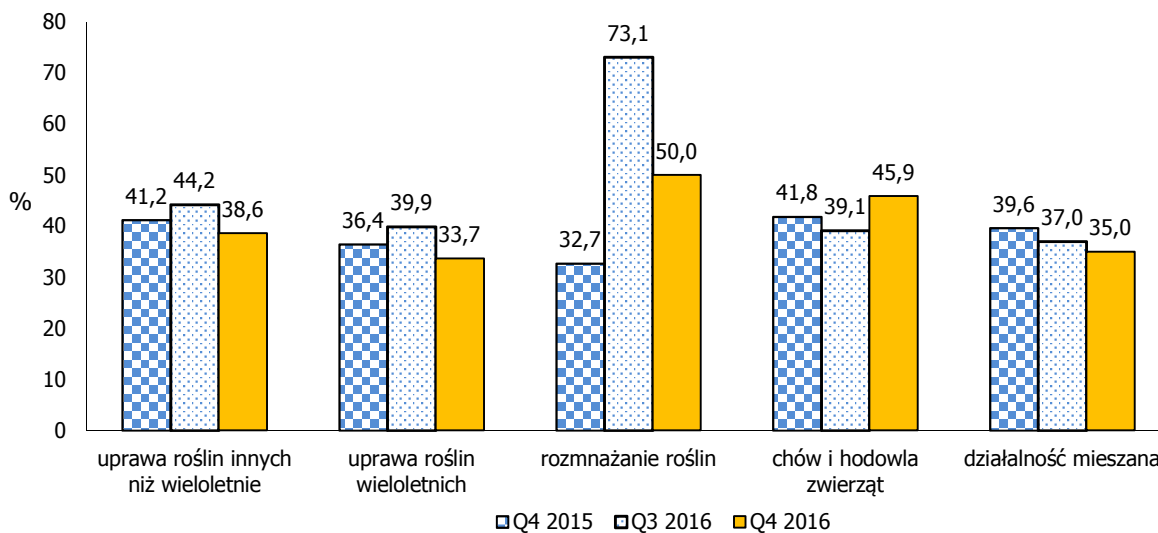
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

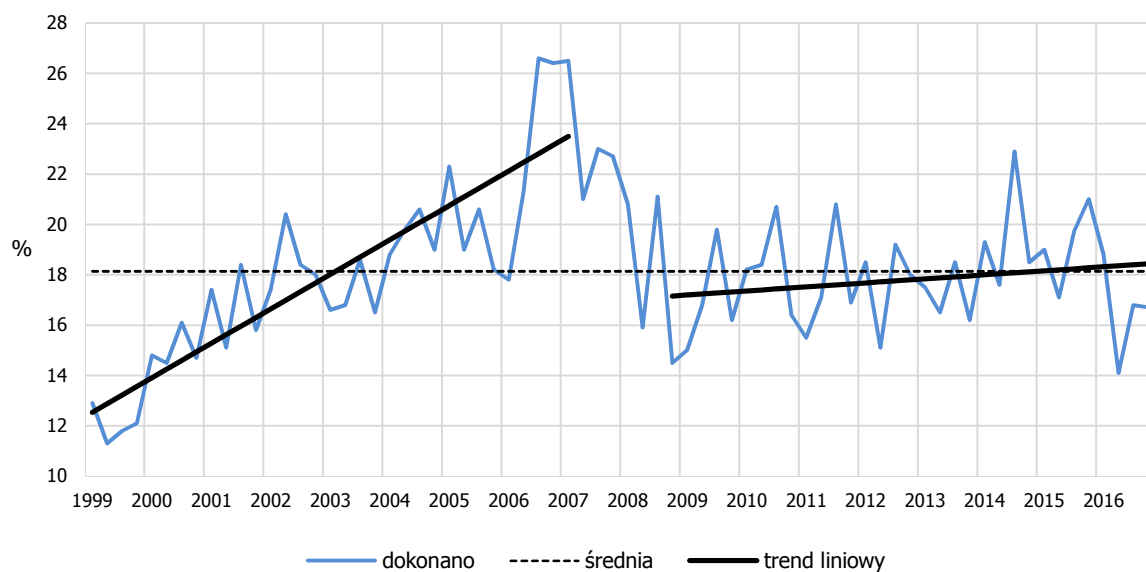
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Inwestycje w maszyny i urządzenia wg grup PKD 2007

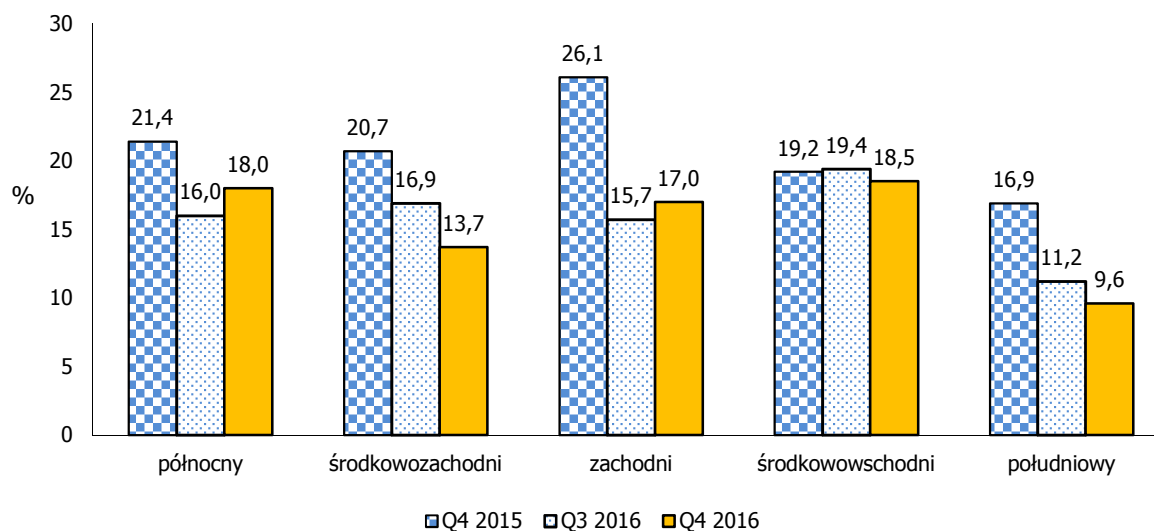

10. Inwestycje w budynki i budowlę

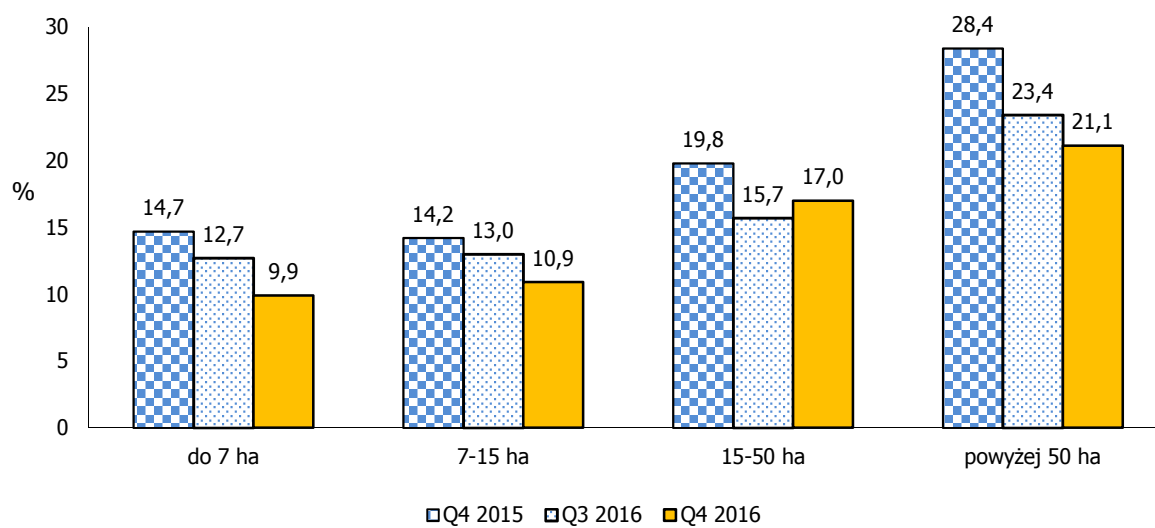

w %	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016
dokonano	19,7	21,0	18,8	14,1	16,8	16,7
nie dokonano	80,3	79,0	81,2	85,9	83,2	83,3

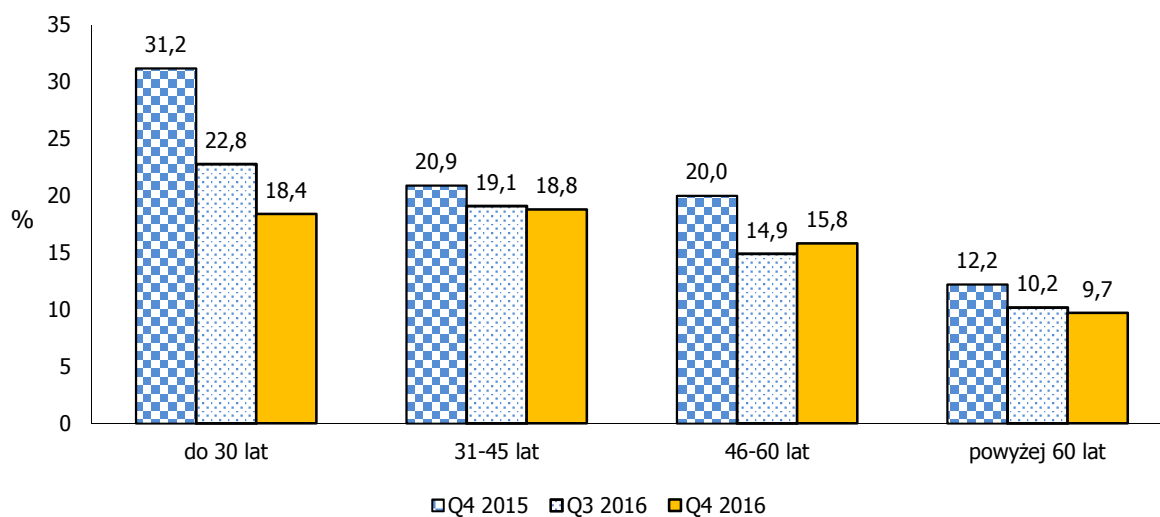
Inwestycje w budynki i budowlę wg makroregionów

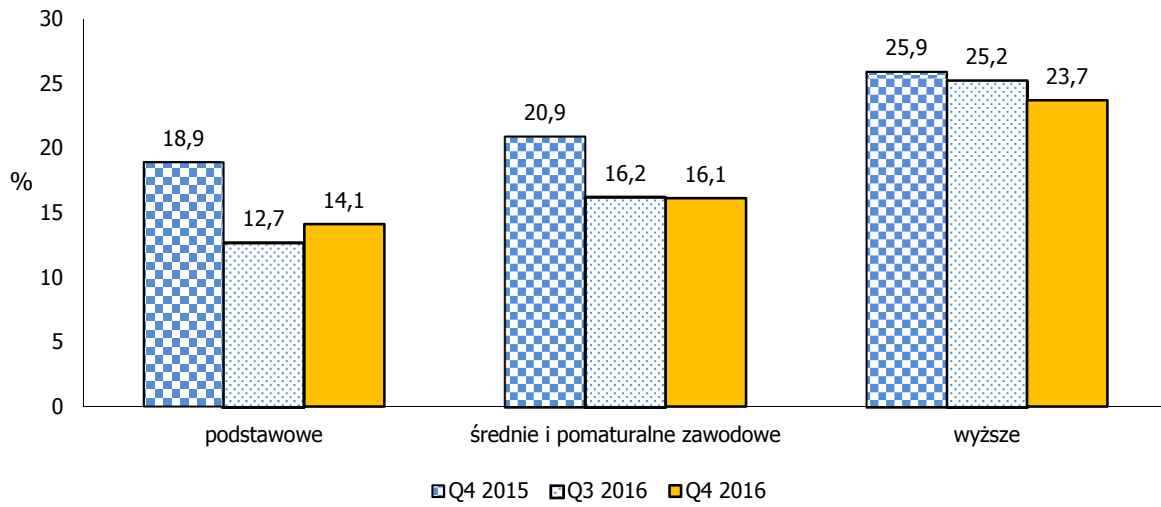
Inwestycje w budynki i budowle wg powierzchni gospodarstw rolnych

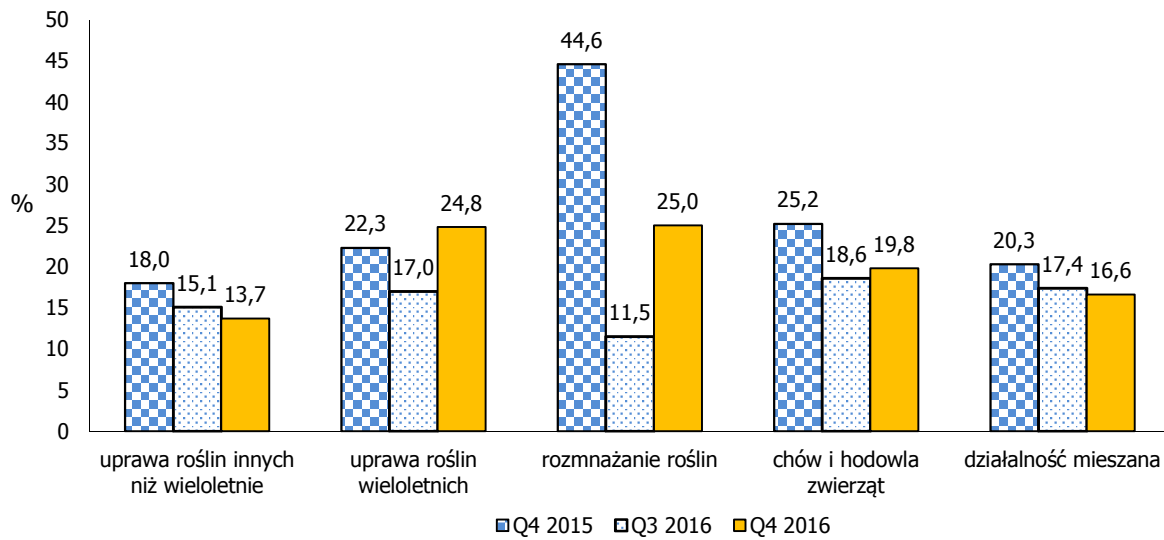
Inwestycje w budynki i budowle wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

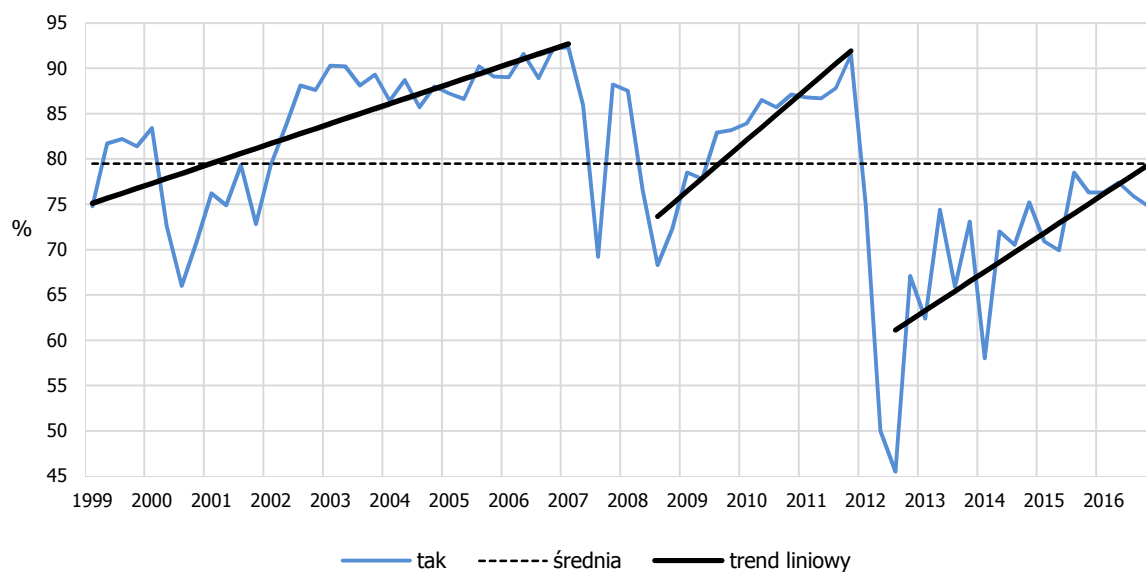
Inwestycje w budynki i budowle wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

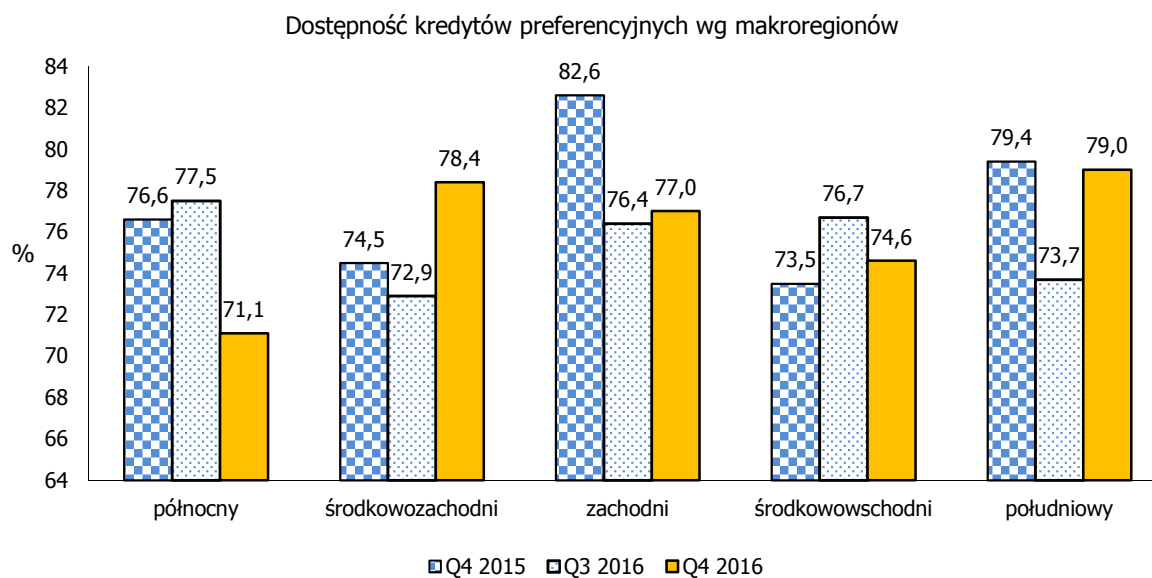
Inwestycje w budynki i budowle wg grup PKD 2007

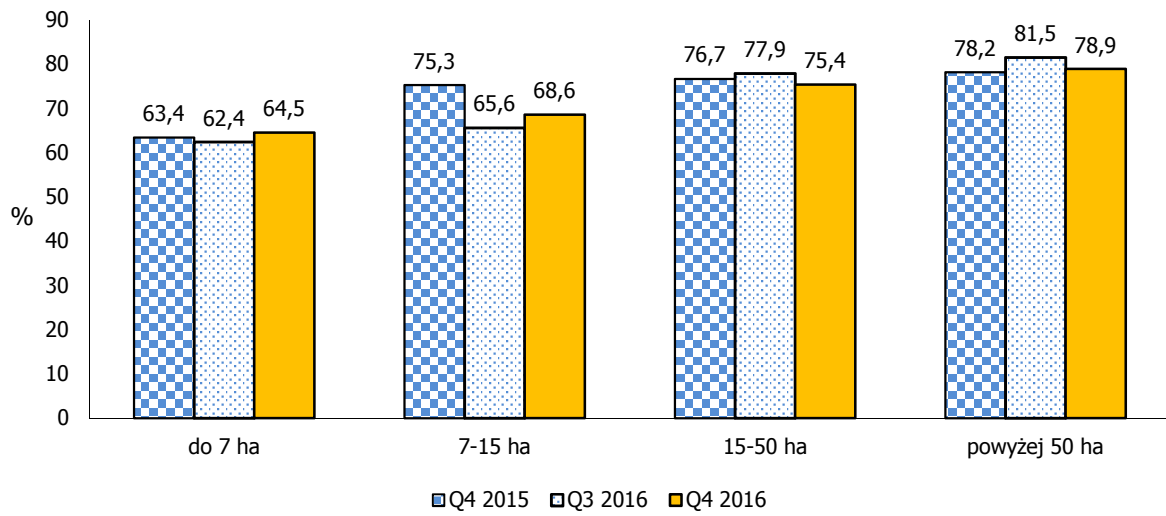
11. Dostępność kredytów preferencyjnych

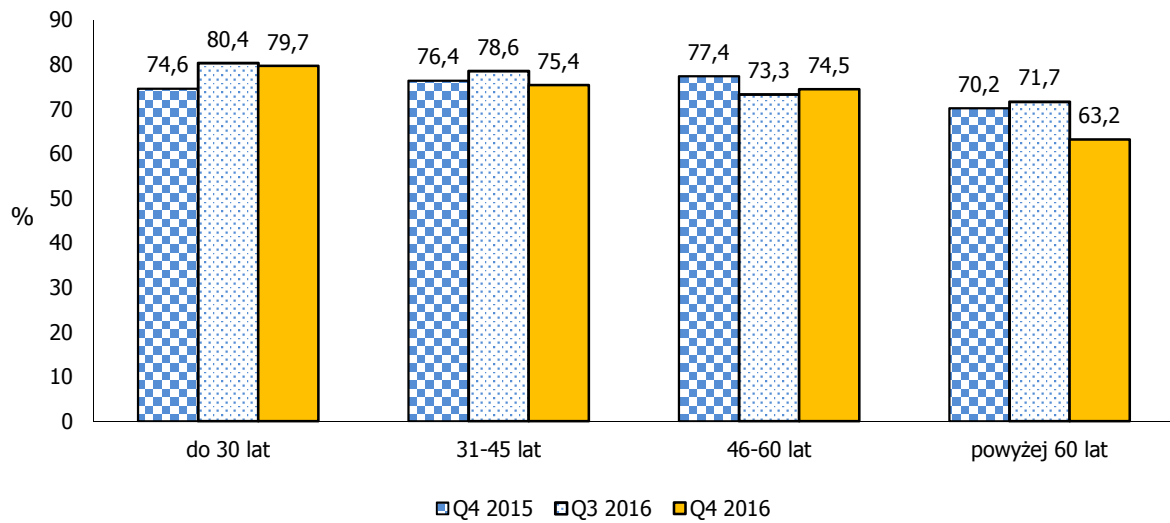
w %	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016
tak	78,5	76,3	76,3	77,4	75,9	74,8
nie	21,5	23,7	23,7	22,6	24,1	25,2

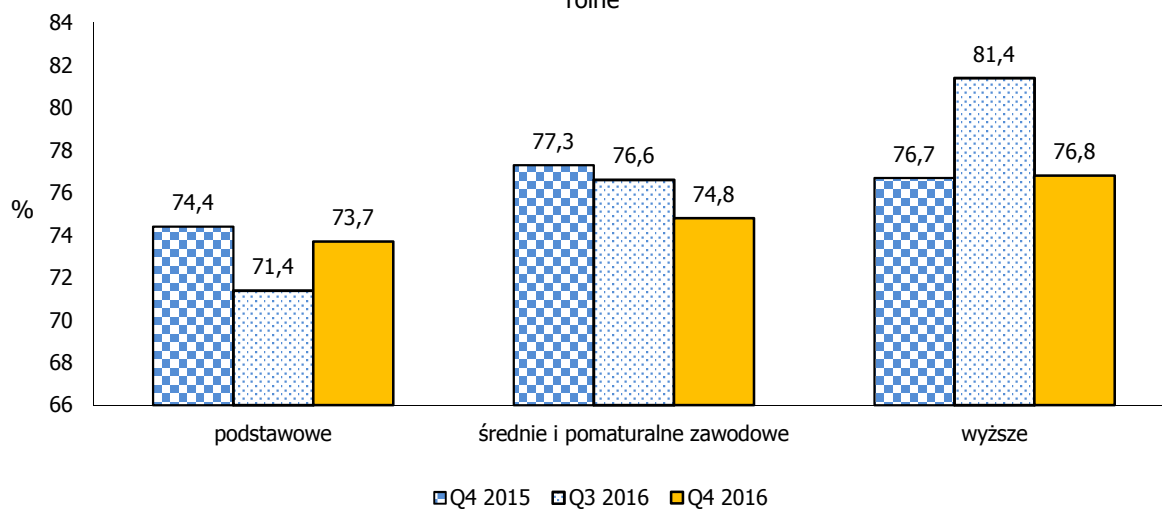
Dostępność kredytów preferencyjnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

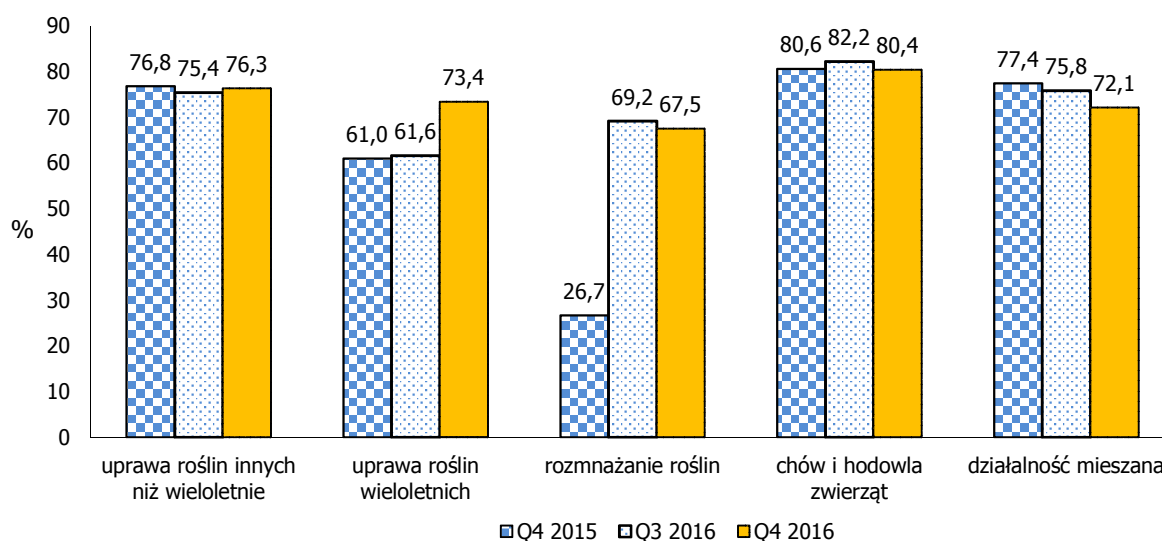
Dostępność kredytów preferencyjnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

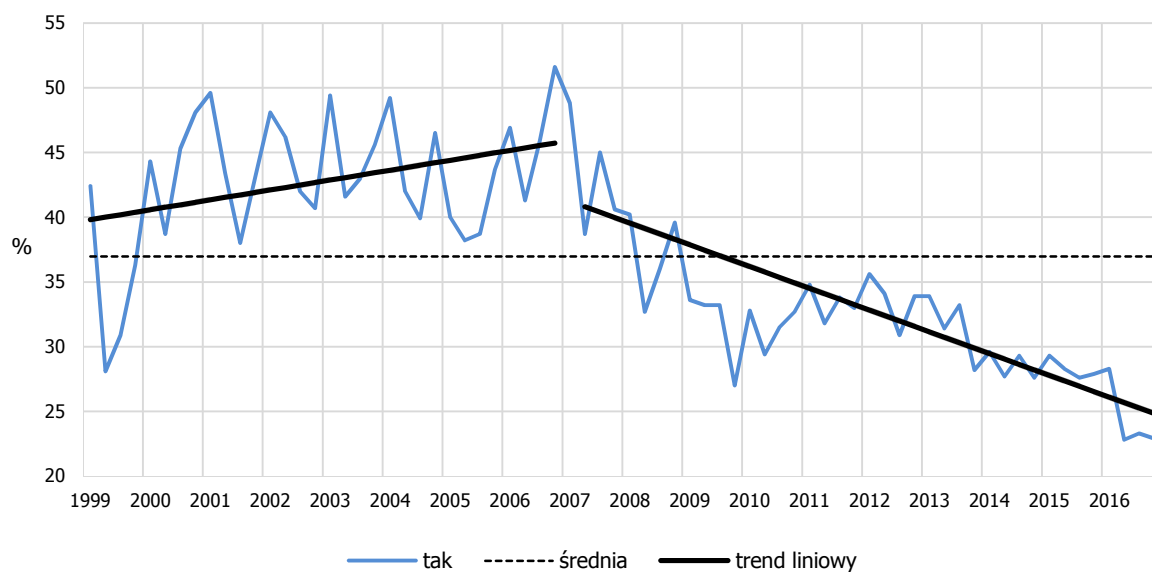
Dostępność kredytów preferencyjnych wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

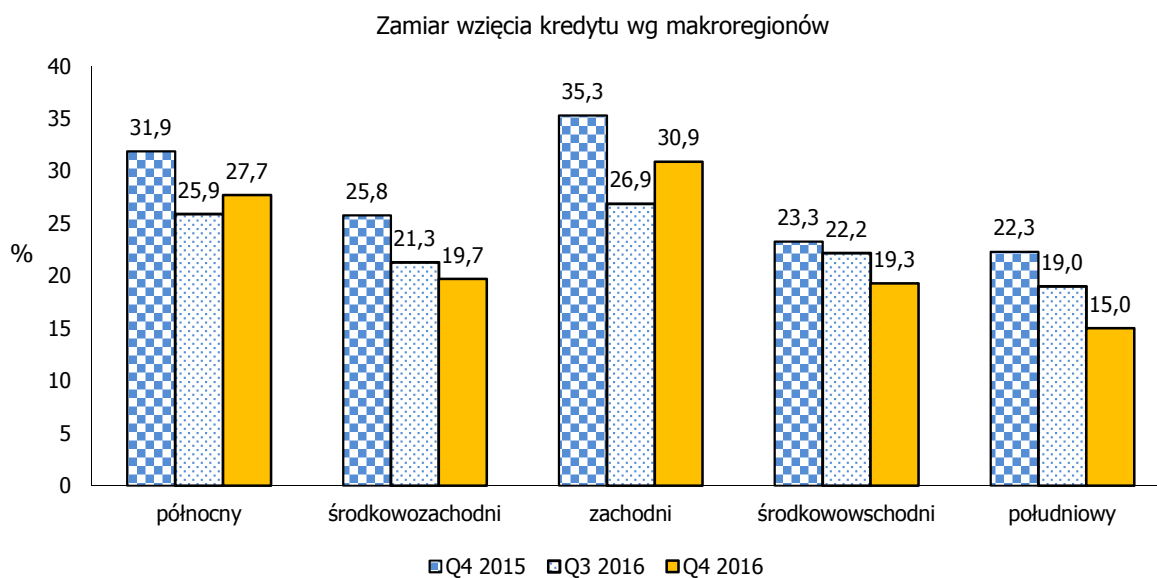
Dostępność kredytów preferencyjnych wg grup PKD 2007

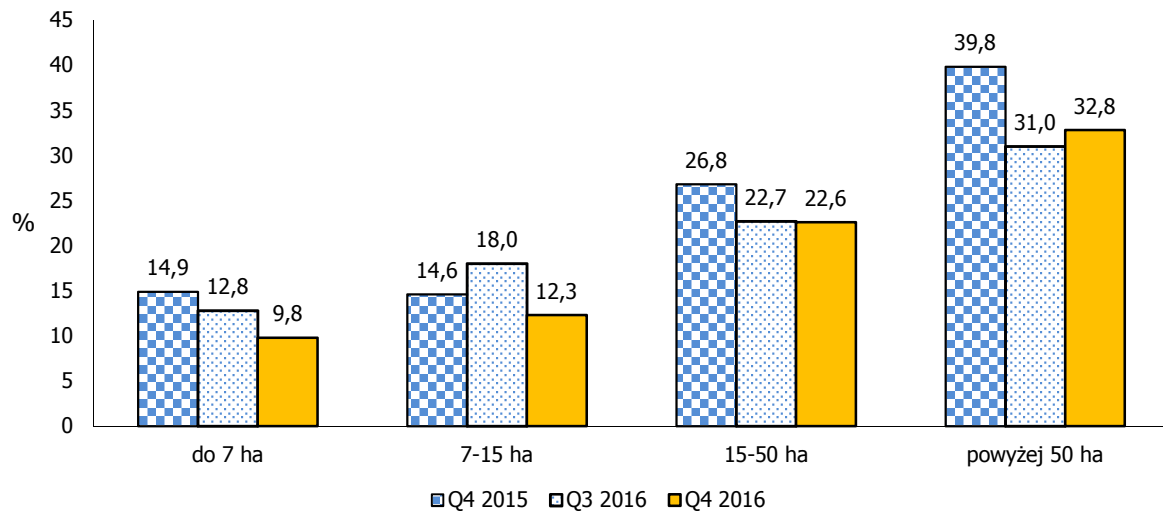
12. Zamiar wzięcia kredytu

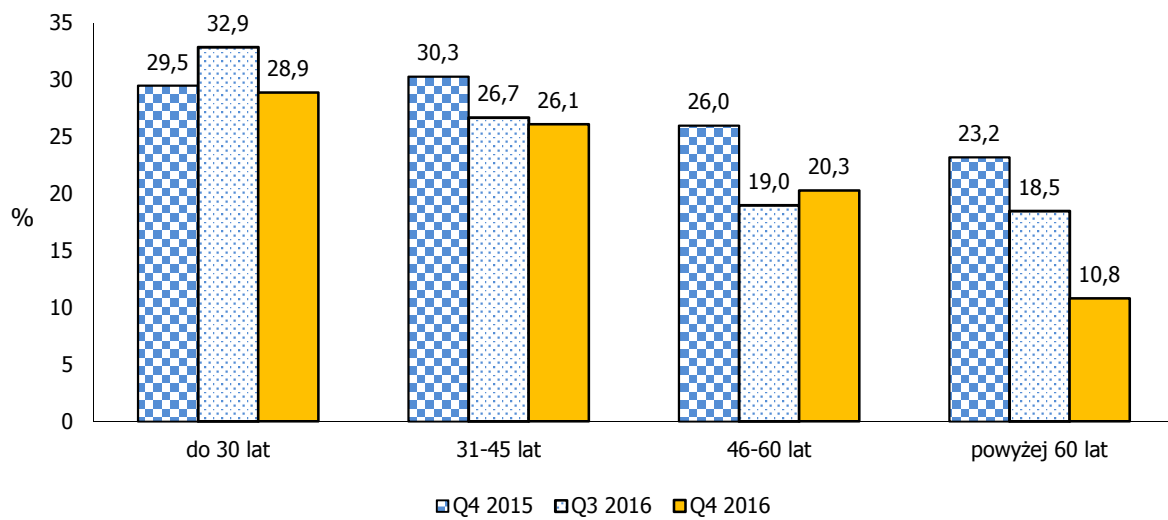
w %	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016
tak	27,6	27,9	28,3	22,8	23,3	22,9
nie	72,4	72,1	71,7	77,2	76,7	77,1

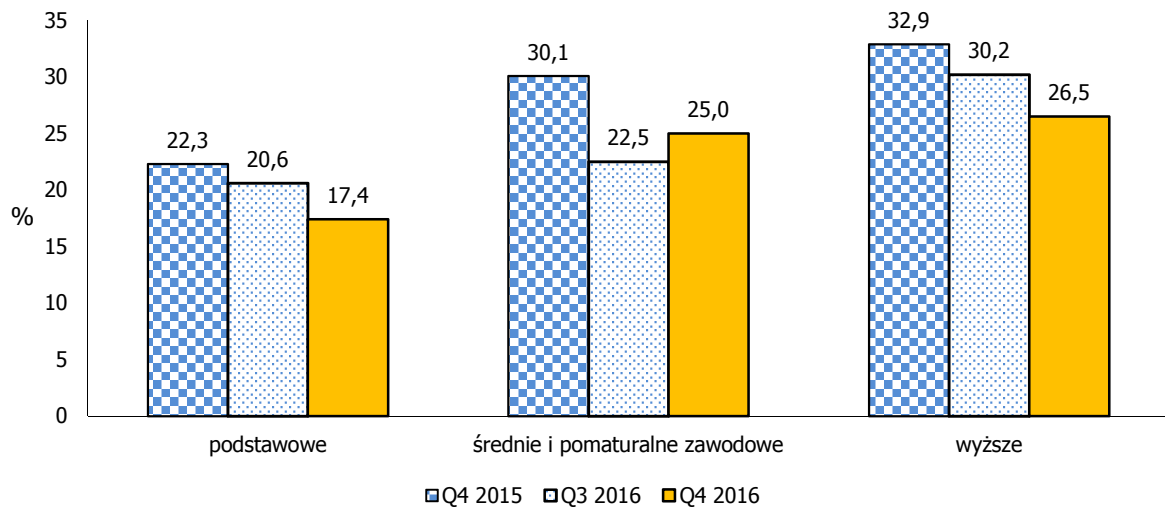
Zamiar wzięcia kredytu wg powierzchni gospodarstw rolnych

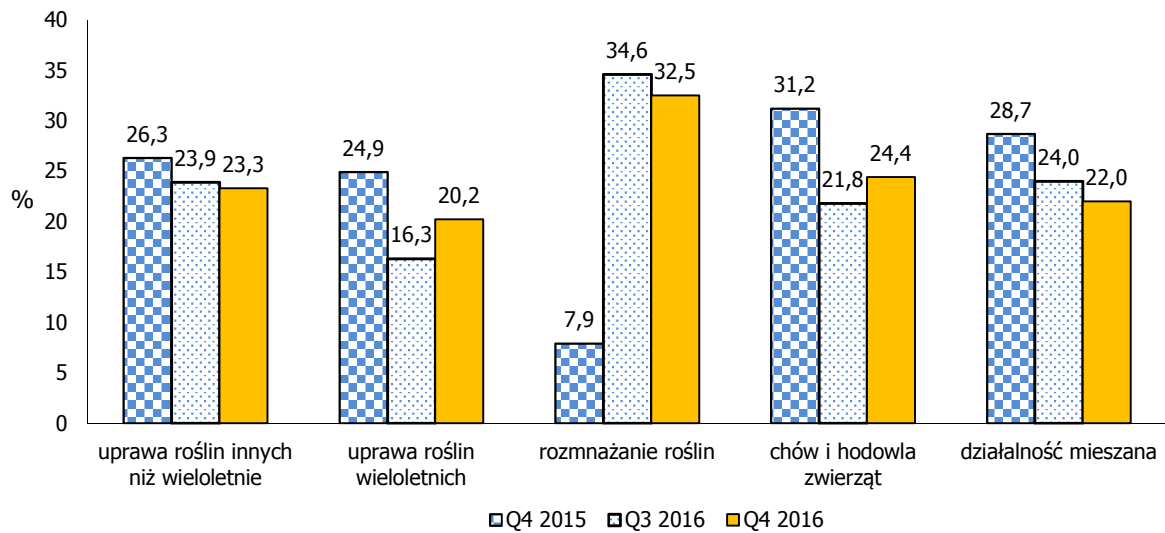
Zamiar wzięcia kredytu wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

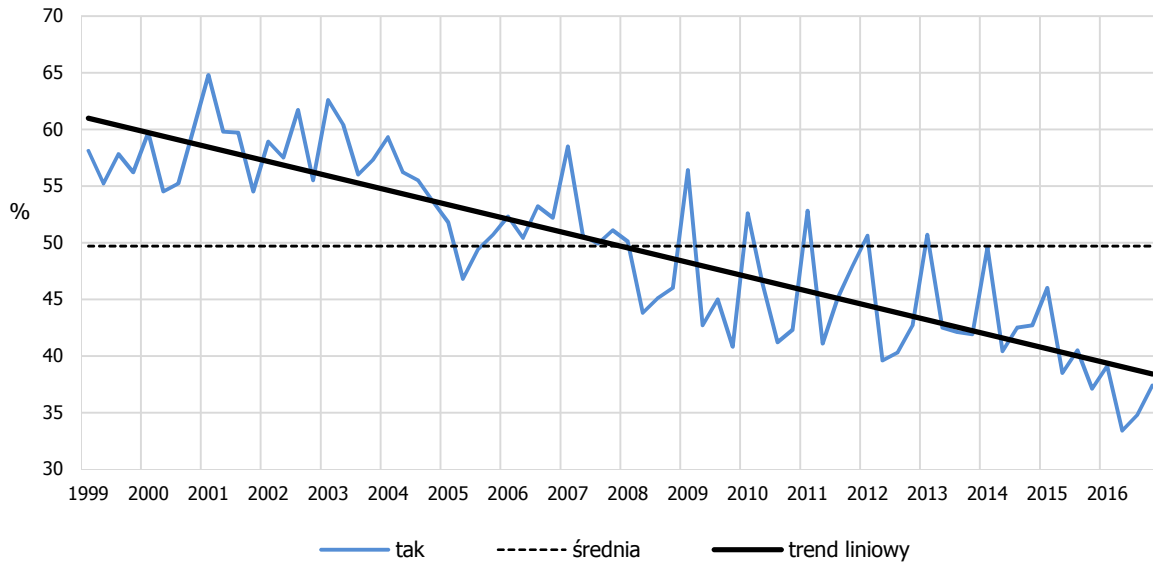
Zamiar wzięcia kredytu wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

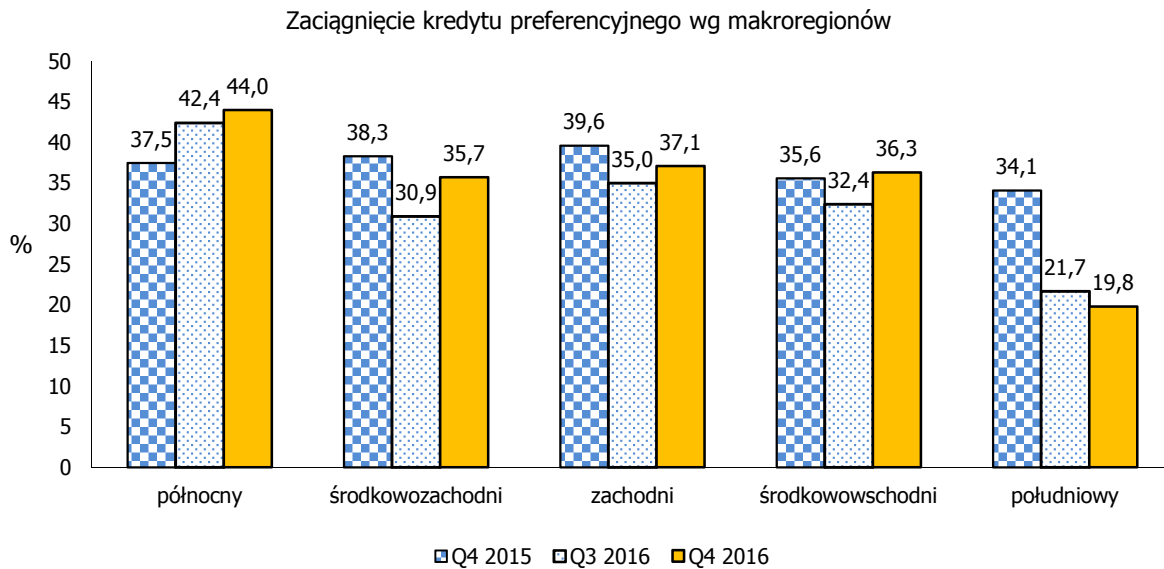
Zamiar wzięcia kredytu wg grup PKD 2007

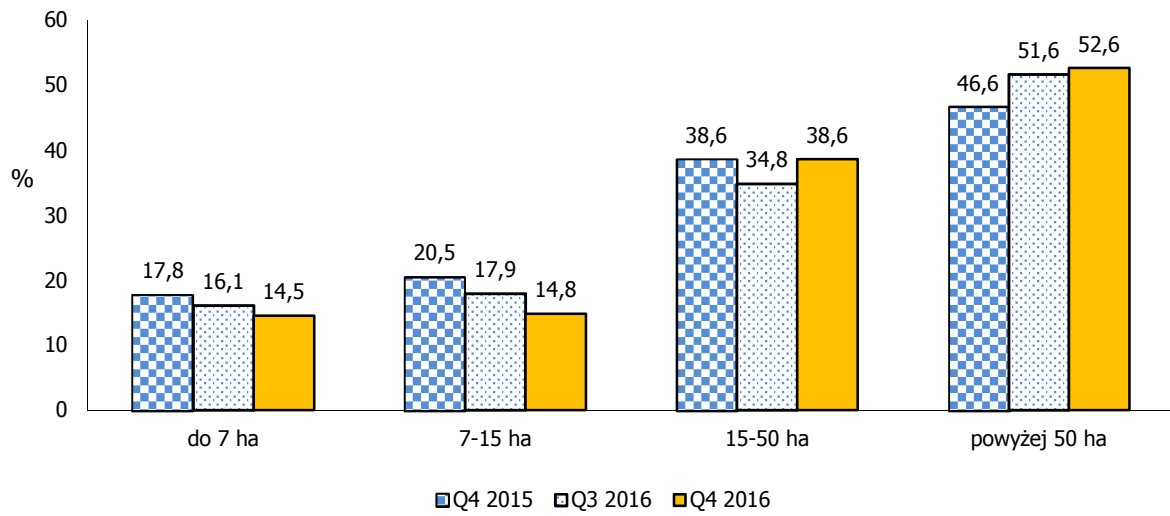
13. Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego

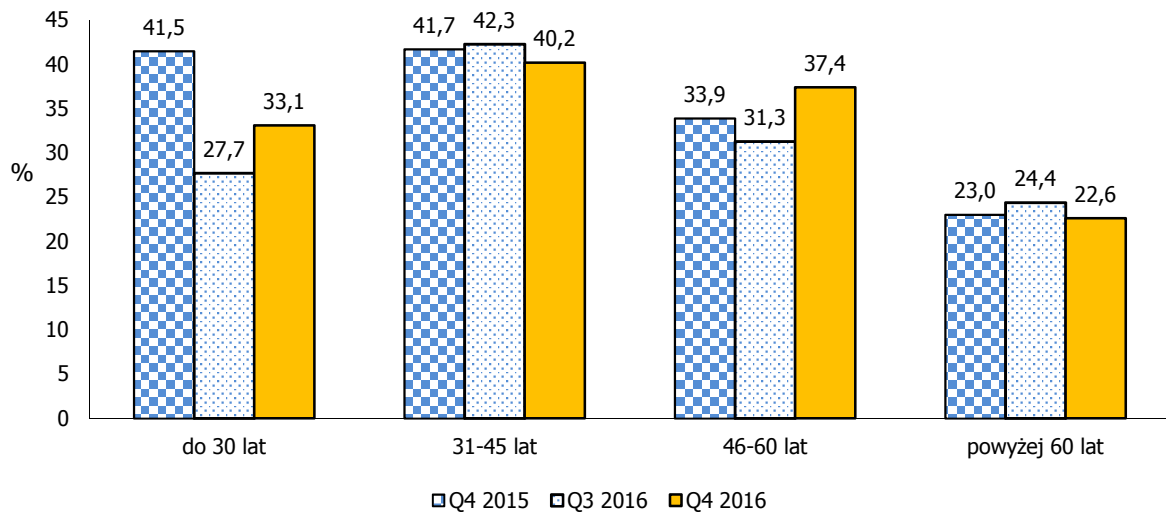
w %	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016
tak	40,5	37,1	39,1	33,4	34,8	37,4
nie	59,5	62,9	60,9	66,6	65,2	62,6

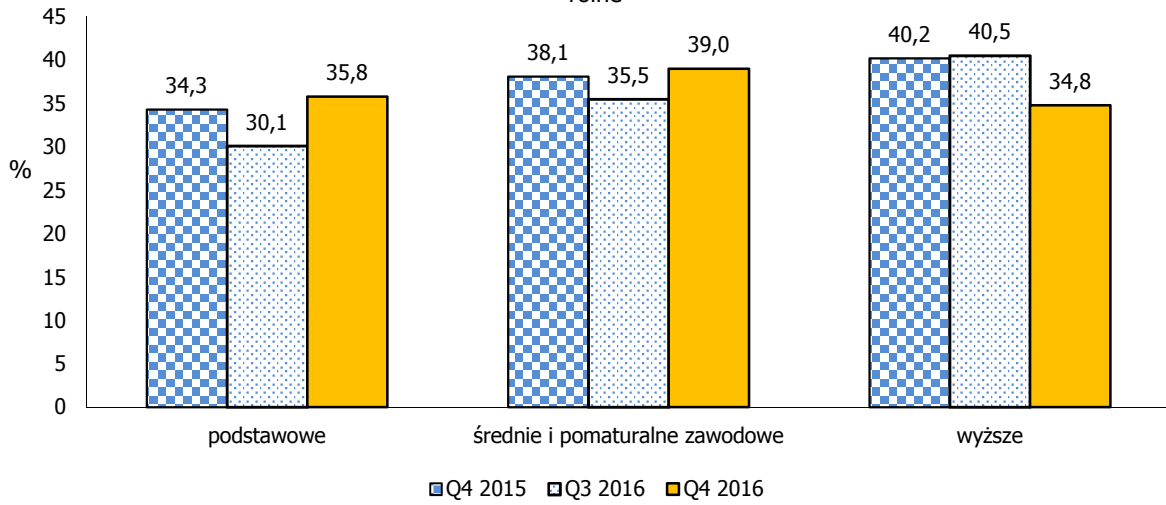
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg powierzchni gospodarstw rolnych

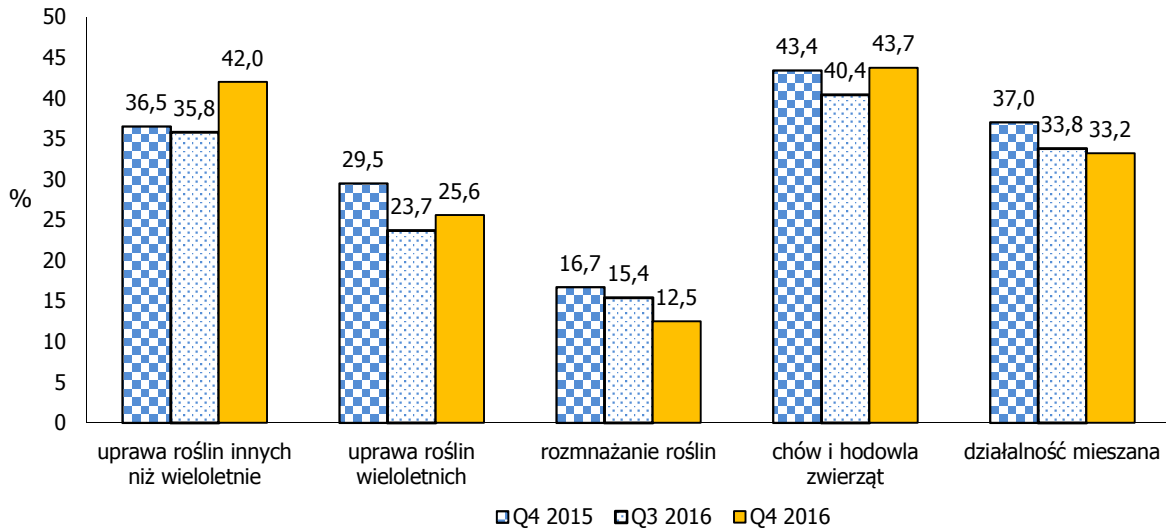
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

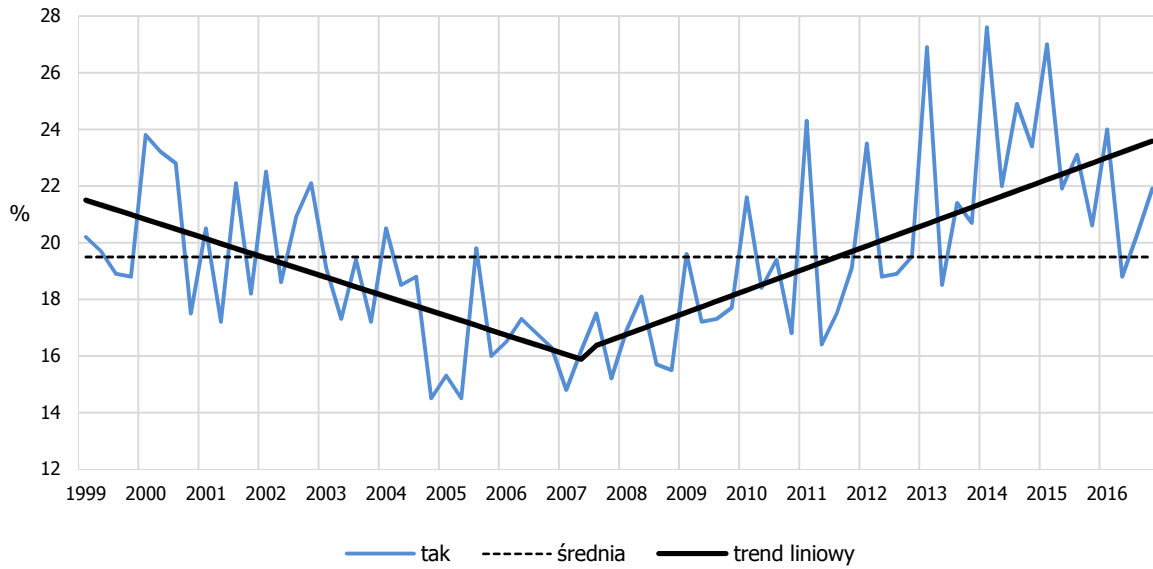
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

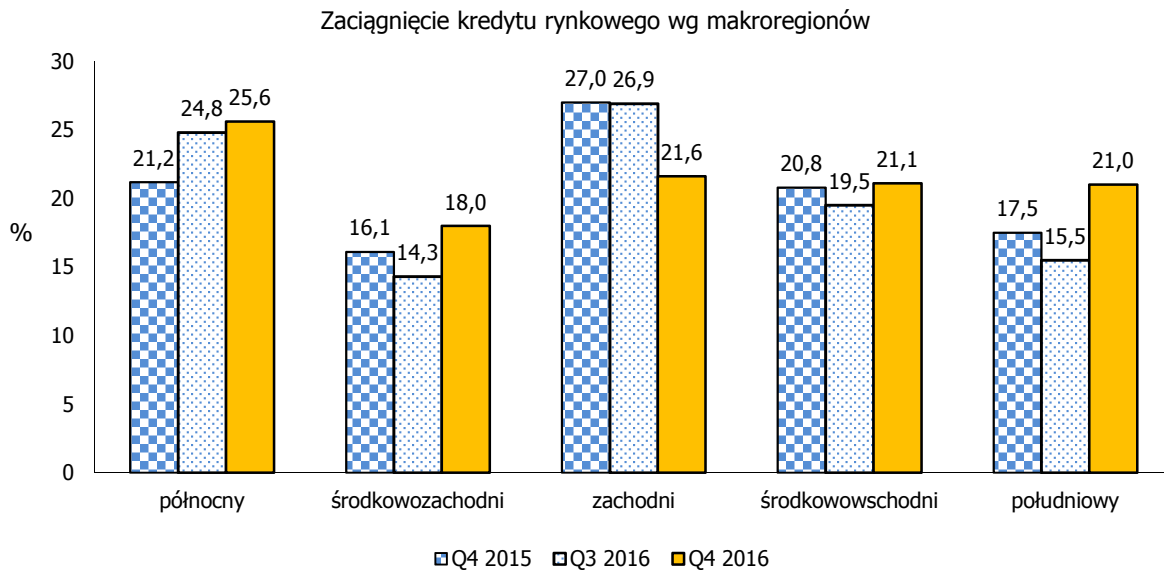
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg grup PKD 2007

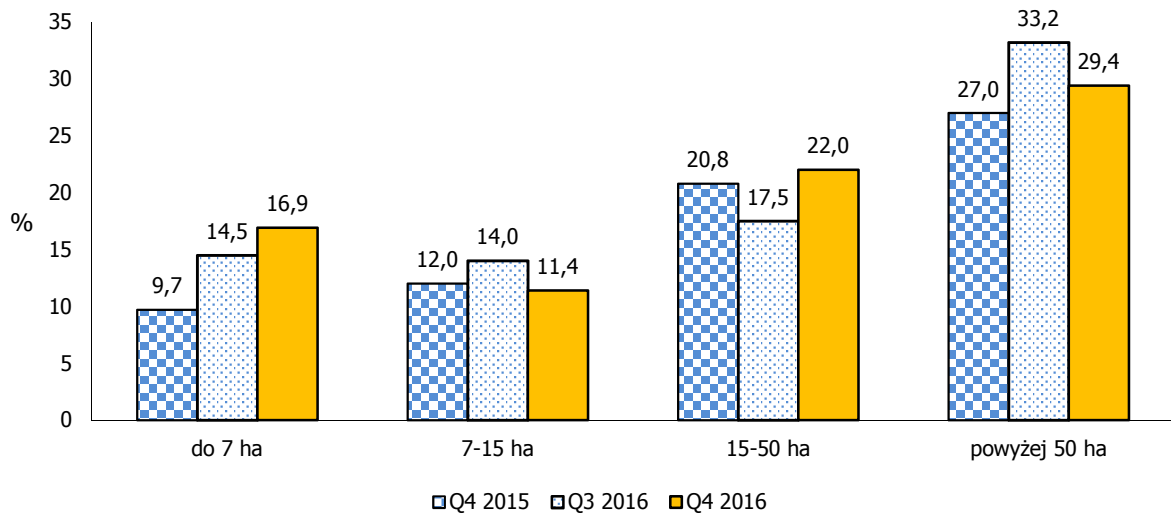
14. Zaciągnięcie kredytu rynkowego

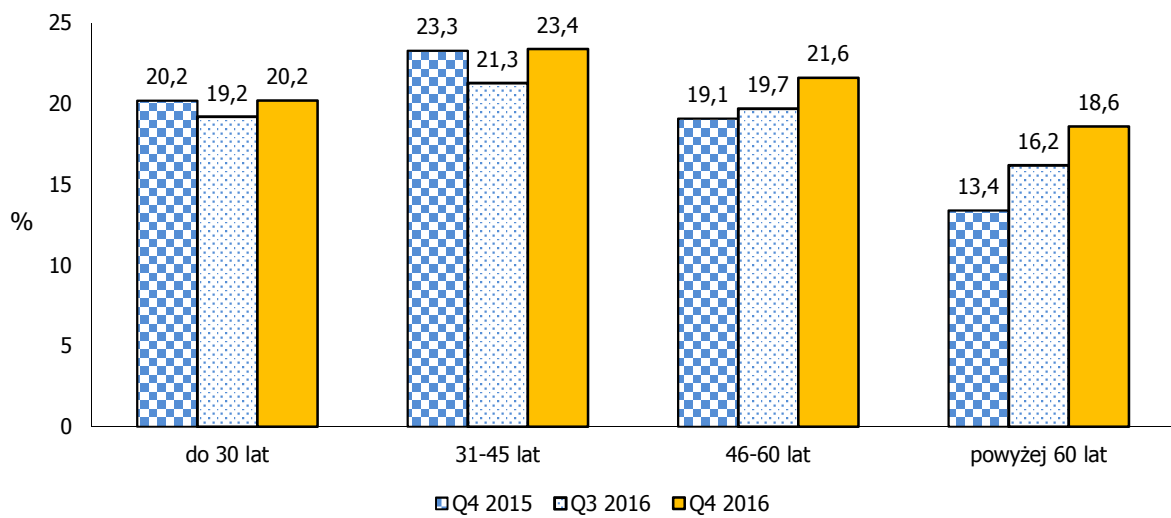
w %	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q1 2016	Q3 2016	Q4 2016
tak	23,1	20,6	24,0	18,8	20,3	21,9
nie	76,9	79,4	76,0	81,2	79,7	78,1

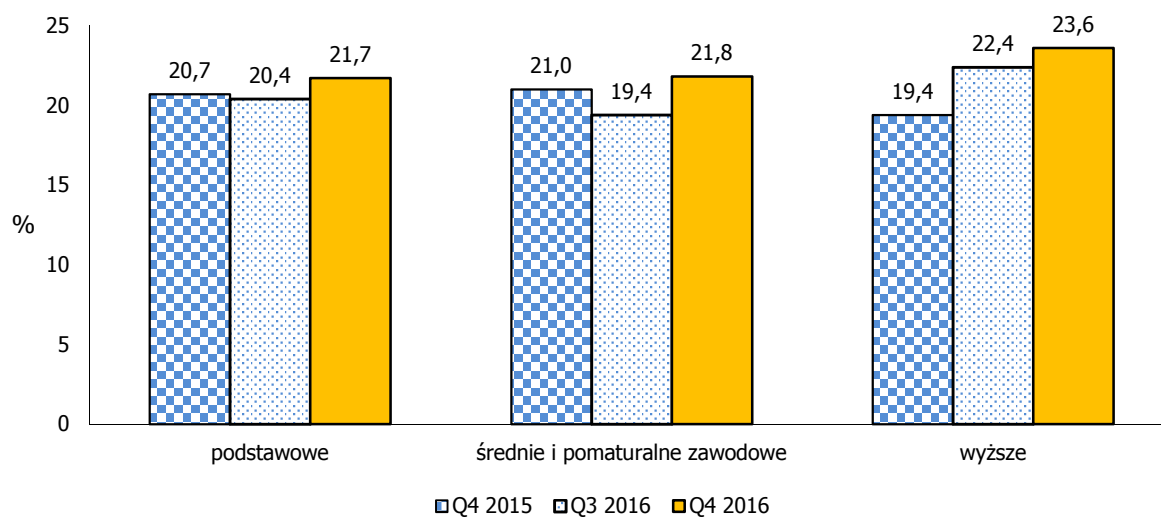
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg powierzchni gospodarstw rolnych

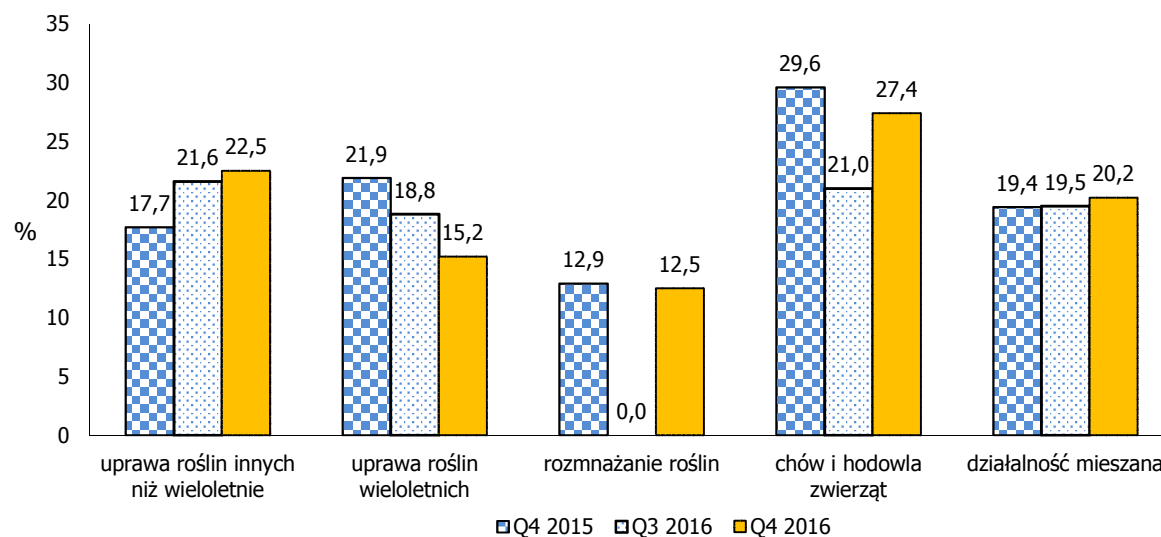
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

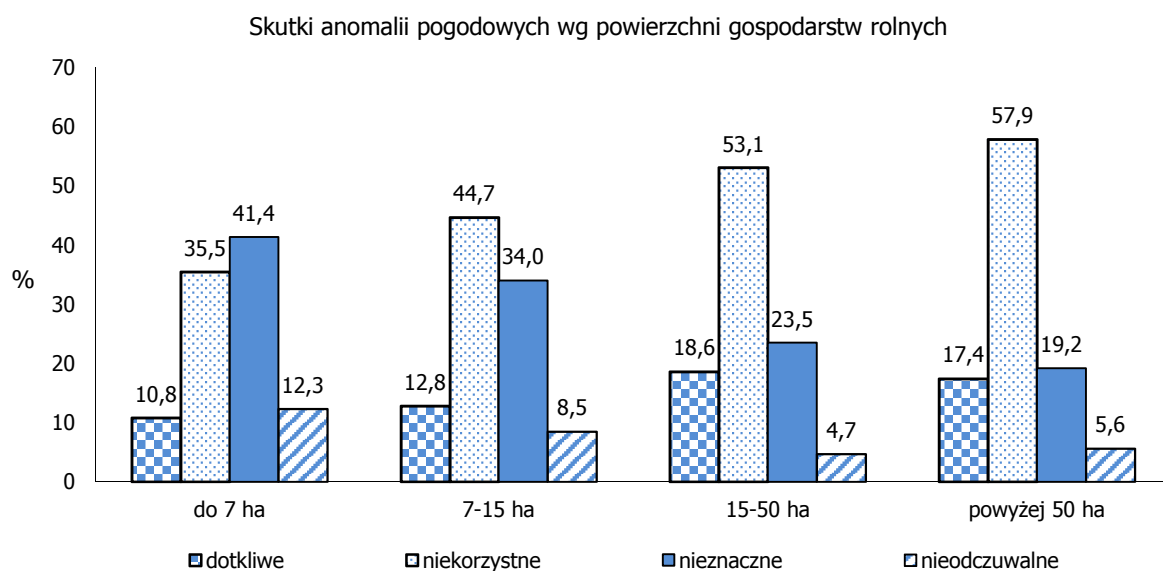
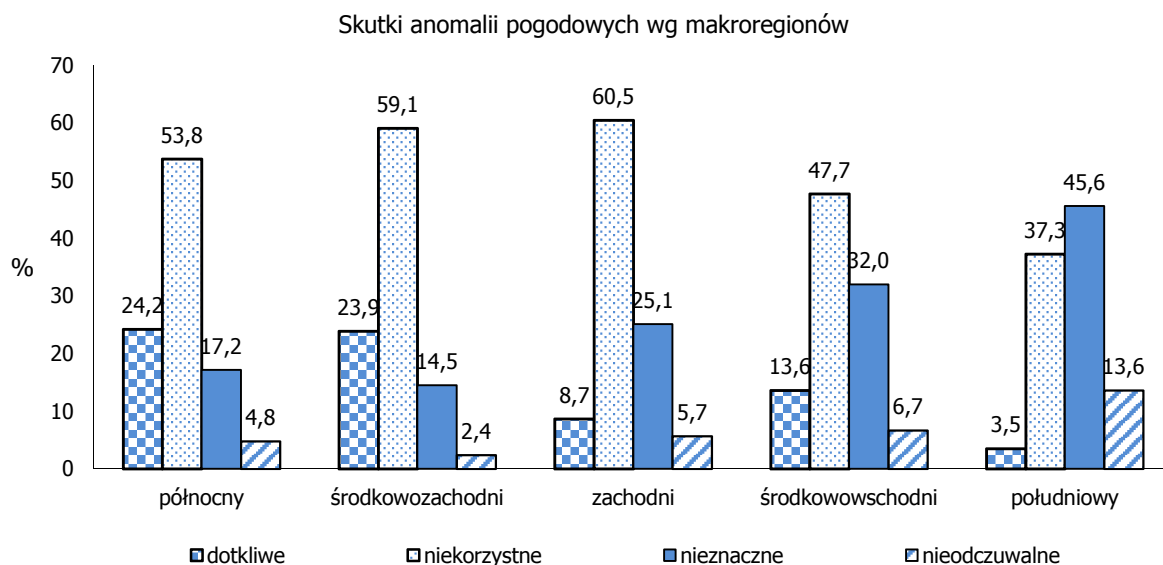

Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg grup PKD 2007

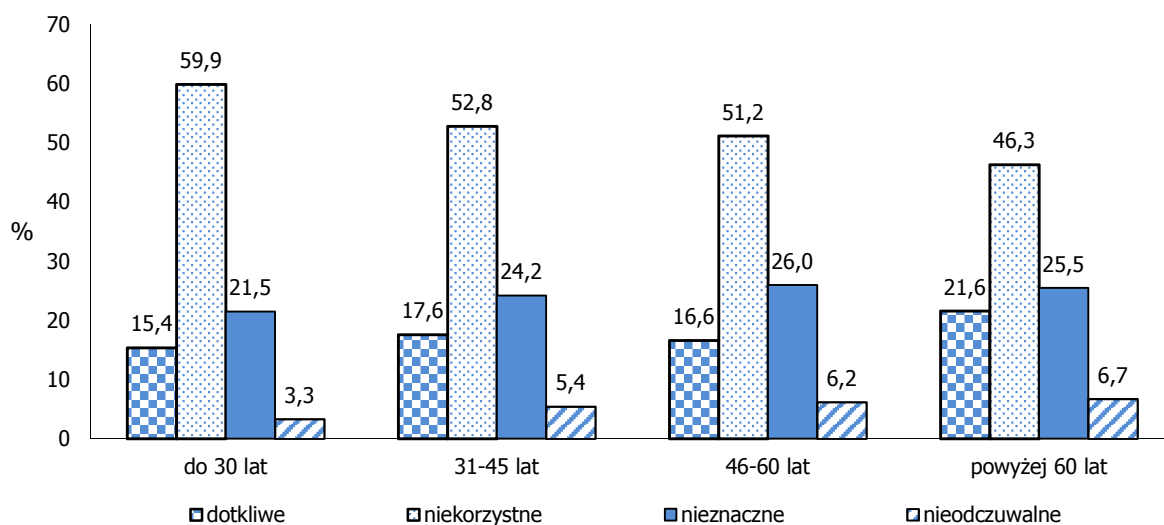

15. Skutki anomalii pogodowych

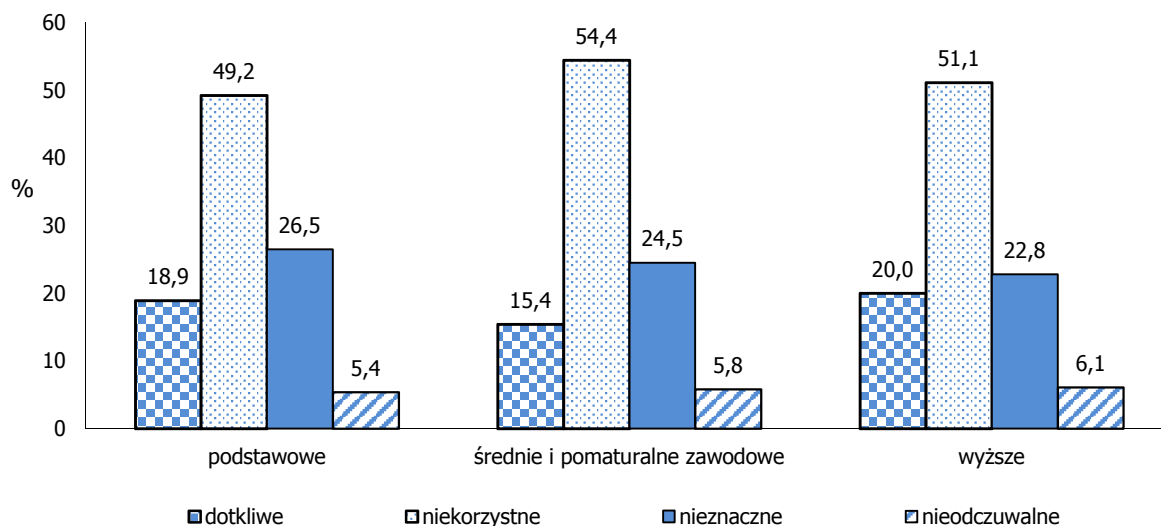
w %	Q4 2011	Q4 2012	Q4 2013	Q4 2014	Q4 2015	Q4 2016
dotkliwe	15,3	13,0	7,9	4,4	27,2	17,1
niekorzystne	45,6	44,8	36,8	31,1	54,5	52,2
nieznaczne	32,5	33,1	39,8	45,2	15,4	24,8
nieodczuwalne	6,6	9,2	15,5	19,2	2,9	5,8

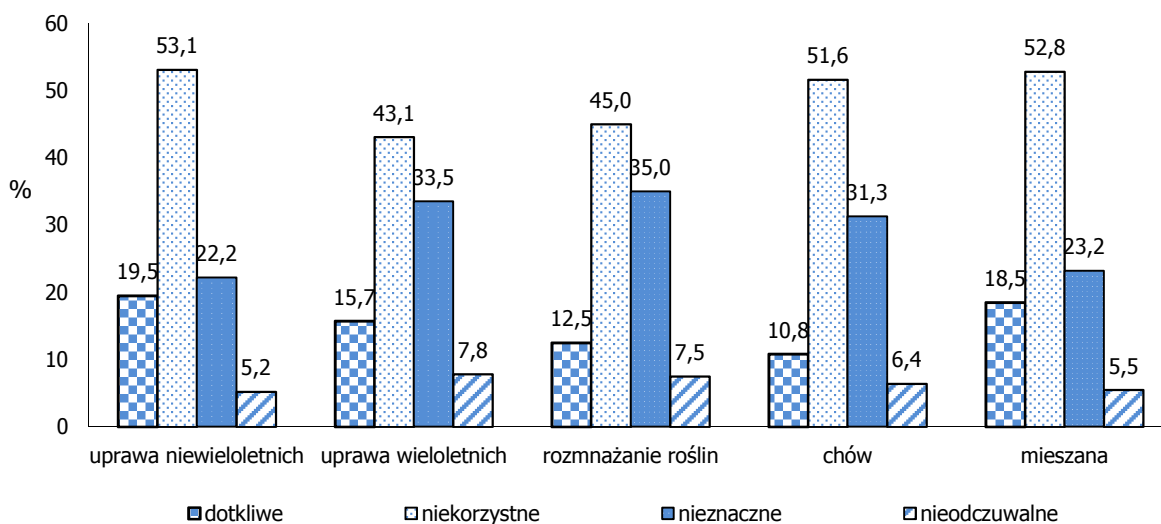
Skutki anomalii pogodowych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Skutki anomalii pogodowych wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Skutki anomalii pogodowych wg grup PKD 2007

III. SUMMARY

In October 2016 economic situation of Polish farms improving third time in a row. The IRG SGH agricultural indicator (IRGAGR) increased by 1.1 points, from -7.0 pts to -5.9 pts. The rise in the indicator was due to an increase in the smoothed money income indicator (by 2.3 pts, from -10.1 to -7.8 pts). The confidence indicator, the second component of IRGAGR, declined by 1.4 pts, from -0.8 to -2.2 pts). A money income growth in the 4th quarter of a year is not typical. So far it has been only noticed in periods of expansion. This time the increase in money income was effected by a rise in agricultural production and market prices of agricultural products, which have been observed for a couple of months. Higher money income, in turn, improved financial situation of farmers – their indebtedness dropped, and their ability to save increased. These changes were strong enough to invert the declining tendency of farms' economic situation that had lasted over two years. The agricultural indicator and its components are up from the respective year 2015 figures. However, farmers expect their money income to slide in the next quarter. This reflected in the fall of the confidence indicator. Seasonal slowdown in agricultural activity is coming up – farmers cut purchases of production inputs and investments.